

SIC HISTORIA INTERFICITUR

La negligència patrimonial a Catalunya

Autor: Varg Brangwin Martín

Grup: B2A

Tutor: Albert Rossell

Data: 17/11/2021

Aquest treball està dedicat a tots aquells qui al seu dia van deixar un llegat noble que no s'hagi preservat fins al dia d'avui i a tots aquells qui lluiten per descobrir els secrets del nostre passat.

M'agradaria donar les gràcies a Daniel Alcubierre, Anna Fuentes Fernández, Albert Rossell, Xavier Orri i especialment a Jacqueline Balan per haver-me ajudat amb la creació d'aquest treball.

RESUMEN

La arqueología nos permite comprender con cierta exactitud cómo fue realmente nuestro pasado, y los vestigios que mejor permiten documentar los días de antaño son los yacimientos arqueológicos. Sin embargo, parece ser que en Cataluña estos no reciben su atención merecida como para permitir una cómoda extracción de información de ellos y su debida exposición al público.

Mediante estudios económicos, encuestas, entrevistas, comparaciones con sistemas más eficaces, una recopilación de casos de yacimientos destruidos o cubiertos y una gran indagación por toda la comunidad autónoma y especialmente por la región de La Selva, este trabajo trata de exponer la negligencia gubernamental y civil hacia los yacimientos, la priorización del urbanismo normalmente clandestino sobre la preservación del patrimonio y el grado de concienciación del público sobre estos problemas. Para complementar esta investigación, también se expone el interés público hacia todo el patrimonio catalán y su posible potenciación mediante campañas.

Finalmente, se ha incluido una lista de propuestas para solucionar este grave problema y mejorar la calidad de los yacimientos arqueológicos y aumentar el respeto hacia ellos. Si estas propuestas extraídas de un cuidadoso análisis de la situación actual se implementan en nuestra comunidad autónoma, será más fácil descubrir el pasado de nuestra tierra y la sociedad podrá aprender mejor sobre este, satisfaciendo así su interés hacia el patrimonio, el cual ya es mostrado por una amplia sección de la población.

Con todo esto planteado, este trabajo pretende mostrar los fallos de nuestro sistema de preservación del patrimonio y sus posibles soluciones.

ABSTRACT

Archaeology allows us to understand how our past really was with a certain degree of exactitude, and the traces that allow documenting the days of yore the best are the archaeological sites. Despite that, it seems like they don't receive their well-deserved attention in Catalonia as to allow a practical extraction of information from them and their proper display to the public.

Using economic studies, surveys, interviews, comparisons with better systems, a compilation of destroyed or covered archaeological sites and a thorough inquiry throughout the whole autonomous community and especially in La Selva, this essay tries to expose the governmental and civil negligence towards the sites, the prioritization of usually clandestine urbanization over patrimonial protection and the public's awareness of this problem. To complement this investigation, the public's interest towards the whole Catalan historical patrimony and its possible boost with campaigns are also exposed.

Lastly, a list of proposed solutions for this worrying problem that try to increase the archaeological sites' quality and respect received is included. If these proposals extracted from a careful analysis of the current situation get implemented in our autonomous community, it shall be easier to discover our land's past and society may learn about it better, thus satisfying its interest towards the patrimony, which is already apparent in a vast section of the population.

With all of this posed, this essay attempts to showcase the flaws of our patrimonial preservation system and their possible solutions.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
ESTUDI HISTÒRIC SOBRE EL PRESSUPOST DE L'ARQUEOLOGIA I LES INVESTIGACIONS FETES A CATALUNYA	6
• L'arqueologia durant el franquisme	6
• 1980 fins a l'actualitat a Catalunya	7
PERMISOS D'ACTUACIÓ ARQUEOLÒGICA A CATALUNYA	9
VANDALISME, DESTRUCCIÓ SISTEMÀTICA I OMISSIÓ DE LA INVESTIGACIÓ DE JACIMENTS I EL SEU ENCOBRIMENT A CATALUNYA	13
OPINIÓ PÚBLICA I FREQUÈNCIA DE VISITES A JACIMENTS	28
• Enquesta sobre la conscienciació arqueològica	28
• Estudi de la quantitat de visites als museus arqueològics catalans	31
ENTREVISTES SOBRE L'ESTAT DE L'ARQUEOLOGIA A CATALUNYA	34
MODELS ARQUEOLÒGICS D'ALTRES PAÏSOS	37
• Model arqueològic francès	37
• Model arqueològic britànic	38
• Comparació amb el model català	38
CONCLUSIONS I SOLUCIONS PROPOSADES	39
• Propostes pels municipis	39
• Propostes per la Generalitat	41
BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	45
ANNEXOS:	
1. Entrevista íntegra a la directora del Patrimoni Cultural de Lloret de Mar	52
2. Entrevista íntegra a un dels directors de l'excavació arqueològica de La Sagrera	54

INTRODUCCIÓ

L'arqueologia és una ciència que estudia les diverses societats humanes que han existit al llarg dels anys. Mentre que la història estudia a aquestes civilitzacions a través dels escrits que han anat deixant, aquesta també permet l'estudi de societats que no van descobrir l'escriptura o de les quals no ens han arribat testimonis escrits. Això és degut al fet que l'arqueologia es basa en les evidències físiques que ens ha deixat el passat. Gràcies a la recuperació de proves materials de l'existència de cultures anteriors a la nostra, aquesta ciència resulta imprescindible per a la reconstrucció del passat i corrobora fidedignament els recomptes orals o escrits sobre èpoques passades, atorgant-nos proves definitives de la seva existència si els descobriments s'avaluen correctament. Per tant, aquesta branca del coneixement tan essencial ha motivat aquest treball de recerca, ja que és una ciència que es mereix tota l'atenció que rebí.

Ara bé, és possible que no rebí l'atenció suficient de part de la nostra societat i que els governs actuals generalment no proporcionin prou ajudes a aquest àmbit del coneixement, provocant que no es pugui descobrir un gran nombre d'incerteses que amb més atenció donada es podrien solucionar. Aquesta sospita és fruit d'un gran nombre de visites al divers patrimoni català provinents de l'interès cap aquest i a l'observació que aquest es troba en condicions a vegades deplorables. Aquest treball de recerca està destinat a demostrar si aquesta sospita és certa, trobar fins a quin punt existeix aquest detriment i a proposar canvis que es poden fer perquè l'arqueologia rebí l'atenció que necessita i prosperi amb un nombre major de descobriments, centrant-se no obstant únicament pel que fa a Catalunya. Amb tot això dit, la hipòtesi plantejada és la següent: "L'arqueologia queda negligida per part del govern i del públic catalans, i si rebés més atenció proporcionaria molts més coneixements i beneficis." L'objectiu d'aquest treball és demostrar si aquesta hipòtesi és certa, i en cas afirmatiu trobar com es pot solucionar aquest problema.

ESTUDI HISTÒRIC SOBRE EL PRESSUPOST DE L'ARQUEOLOGIA I LES INVESTIGACIONS FETES A CATALUNYA

Per poder entendre millor l'interès oficial cap a l'arqueologia, primer caldria una breu contextualització històrica sobre la relació del govern i aquesta ciència durant el segle passat.

Històricament, la investigació arqueològica a Catalunya s'ha efectuat per personatges notables que han tingut una greu falta d'assistència oficial. Durant la Mancomunitat i més endavant la Generalitat l'arqueologia es va poder desenvolupar a Catalunya, però a l'època del franquisme va aparèixer una manca d'estructura institucional que va fer difícil restaurar el patrimoni arqueològic, ja que el govern (especialment en trobar-se en una situació de postguerra) no tenia interès en l'estudi arqueològic objectiu i va destinar els recursos a altres branques institucionals.

- **L'arqueologia durant el franquisme:**

Durant el franquisme van aparèixer alguns investigadors individuals que van fer algunes aportacions notables a l'arqueologia. Els més importants són els doctors Luís Pericot García (1899-1978), Julio Martínez Santa-Olalla (1905-1972) i Martín Almagro Basch (1911-1984). Aquests investigadors, però, no van ser gaire objectius, ja que els seus treballs van venir directament influïts per la política de l'època, reforçant amb ells les idees feixistes i nacionalistes contemporànies. Aquests 3 doctors eren simpatitzants totals del règim franquista, amb Almagro i Pericot formant part de la Falange (tot i que Pericot havia simpatitzat anteriorment amb el nacionalisme català). Per tant, tot el que van descobrir ho van modificar per afavorir el relat del règim en lloc d'anotar les troballes reals i interpretar-les objectivament. Seguint aquest principi, també es prioritzava l'estudi dels fets i períodes històrics més propensos a realçar el règim.

El principal objectiu de l'arqueologia durant el franquisme va ser trobar l'origen de la raça espanyola, lligant-la amb el fictici *Homo Hispanicus* per així poder envigorir l'esperit nacionalista i justificar la unió del país sota la dictadura. Per tant, la gran part dels seus estudis es van destinar des de la prehistòria a la civilització celta i sobretot la ibera, puix que li donaven més importància en haver-se barrejat amb els colonitzadors grecs i romans consolidant segons ells la *raça espanyola*; tanmateix, van ometre d'aquesta hipòtesi les interaccions posteriors amb els sarrains. Amb aquesta recerca falta de rigor científic, els arqueòlegs de l'època van vetllar per una figura nacionalista més clara i diferenciada per donar més cohesió i sentiment patriòtic al país, un objectiu que consolidaria amb més força el règim dictatorial.

Tot i que aquestes investigacions ens van aportar molta informació de jaciments prehistòrics i de les primeres interaccions indígenes amb els grecs i romans (per exemple, van aportar molt de coneixement sobre Empúries), cal remarcar que no tenien una base científica gaire sòlida, ja que estaven més interessats en el nacionalisme i imperialisme espanyols que en l'objectivitat. Per exemple, creien en l'existència dels tartessos, un regne mític i molt avançat per l'època (el primer mil·lenni aC) al qual s'atribueix l'origen dels andalusos, quan no hi havia cap prova física que fossin reals. Les teories sobre els tartessos eren molt controvertides, però és un exemple clar de la subjectivitat de les recerques.

Per tant, no va ser fins que es va acabar el franquisme que la recerca arqueològica es va tornar més objectiva, basada en l'evidència sense temor a canviar la imatge nacional i instaurant el mètode científic de forma més rigorosa.

- **1980 fins a l'actualitat a Catalunya:**

Amb la caiguda del règim i la reinstauració de la democràcia va arribar un canvi de mentalitat on es va començar a mostrar un major interès per l'objectivitat, creant en conseqüència noves institucions governamentals destinades a àmbits científics, entre elles l'àmbit arqueològic del Departament de Cultura, que lentament va passar d'uns pocs investigadors selectes a una institució de recerca sistemàtica.

A partir del 1980, es pot apreciar a les *Memòries del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya* els plans d'actuació i inversions fetes en l'arqueologia. Segons aquestes memòries, al llarg dels anys aquestes han estat les inversions del Departament de Cultura a l'àmbit de l'arqueologia, il·lustrades a més en aquest gràfic que he creat:

1981: 11100000 pessetes (66712,34 €)	1982: 38127823 pessetes (229152,83 €)
1983: 38209247 pessetes (229642,2 €)	1984: 340641243 pessetes (2047295,1 €) ¹
1985: 28324085 pessetes (170231,18 €)	1986: 105079832 pessetes (631542,51 €) ²
1987: 77684850 pessetes (466895,35 €)	1988: 62832693 pessetes (377632,09 €)
1989: 118984168 pessetes (715109,25 €)	1990: 113145162 pessetes (680016,12 €)
1991: 164359809 pessetes (987822,35 €)	1992: 144081897 pessetes (865949,64 €)
1993: 151003943 pessetes (907551,98 €)	1994: 441062742 pessetes (2650840,47 €) ³
1995: 168618879 pessetes (1013419,87 €)	1996: 204756161 pessetes (1230609,31 €)

¹ El pic del 1984 ve d'un pla d'atur al que es van destinar 325574929 pessetes.

² 74820064 pessetes del pressupost del 1986 van anar al pla d'atur, a partir d'aquest any no consta del percentatge majoritari, sinó una part menor negligible.

³ El pic del 1994 es deu al cost de l'expropiació dels residents d'on es troba el Teatre Romà de Tarragona. L'expropiació va durar del 1993 fins al 1998, amb la màxima inversió feta el 1994.

1997: 98796793 pessetes (593780,68 €)

1999: 136992451 pessetes (823341,21 €)

2001: 233906587 pessetes (1405806,9 €)

2003: 2844027,07 €

2005: 3225764,09 €

2007: 2200000 €

2009: 3823914,93 €

2011: 2059076,61 €

2013: 1536578,40 €

2015: 1398540,29 €

2017: 1386090,38 €

1998: 139374340 pessetes (837656,65 €)

2000: 113371071 pessetes (681373,86 €)

2002: 1132269,63 €

2004: 3242819,29 €

2006: 3087112,80 €

2008: 2579115,53 €

2010: 2254101,25 €

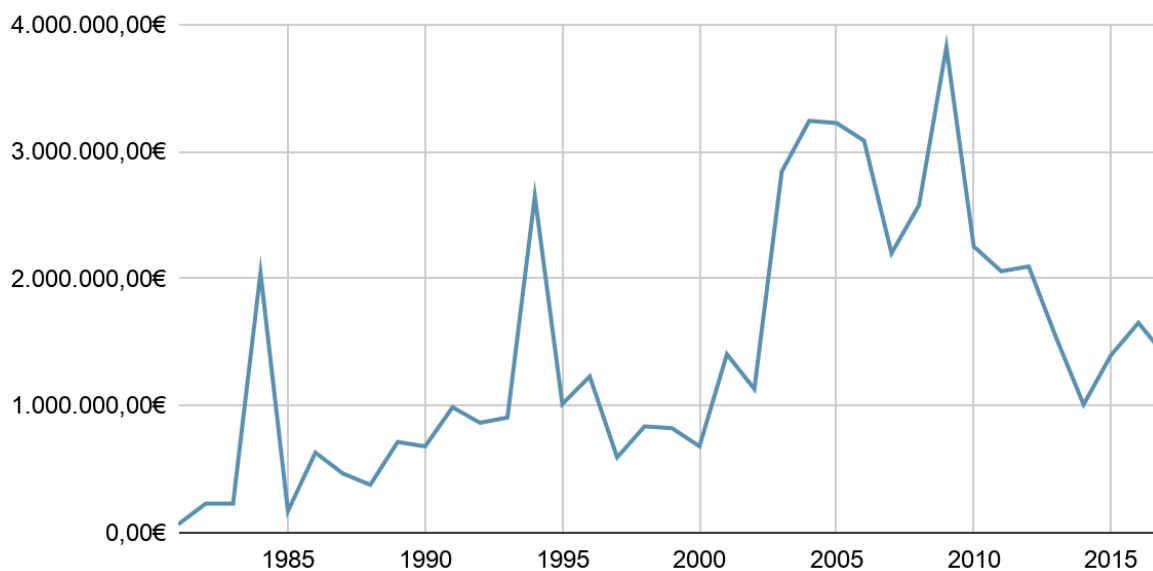
2012: 2096556,45 €

2014: 1009798,35 €

2016: 1653242,75 €

Pressupost de l'arqueologia a Catalunya

1981-2017

PERMISOS D'ACTUACIÓ ARQUEOLÒGICA A CATALUNYA

Per tal de discernir si existeix alguna mena de preferència sobre els tipus de jaciments investigats, a continuació he efectuat un estudi de la quantitat de jaciments on s'han autoritzat actuacions a Catalunya sobre els anys en total i segons l'època a la qual corresponen. He creat a més els següents gràfics per il·lustrar millor les dades. Sembla que la proporció s'ha mantingut bastant durant els anys.

A partir del 2002, ja no es classifica per èpoques cada any (dificultant l'estudi), sinó per tipus d'intervenció. Aquesta informació també resulta útil per contrastar els interessos.

Any	Paleontologia	Paleolític	Neolític - Bronze	Ferro - Ibèric	Romà	Medieval i modern	Indeterminat i prospeccions	Total
1981	0	8	26	19	23	14	0	90
1982	0	11	32	27	60	27	0	157
1983	0	12	41	35	70	39	0	197
1984	1	12	30	32	61	36	0	172
1985	5	14	24	35	57	47	0	182
1986	3	10	21	35	58	36	0	163
1987	4	13	20	29	72	58	8	204
1988	4	18	27	28	72	45	17	211
1989	5	17	15	26	67	57	15	202
1990	7	13	15	34	72	75	38	254
1991	5	14	15	32	70	63	26	225
1992	2	8	17	8	45	44	126	250
1993	4	12	20	23	59	65	92	275
1994	5	10	25	25	76	85	98	324

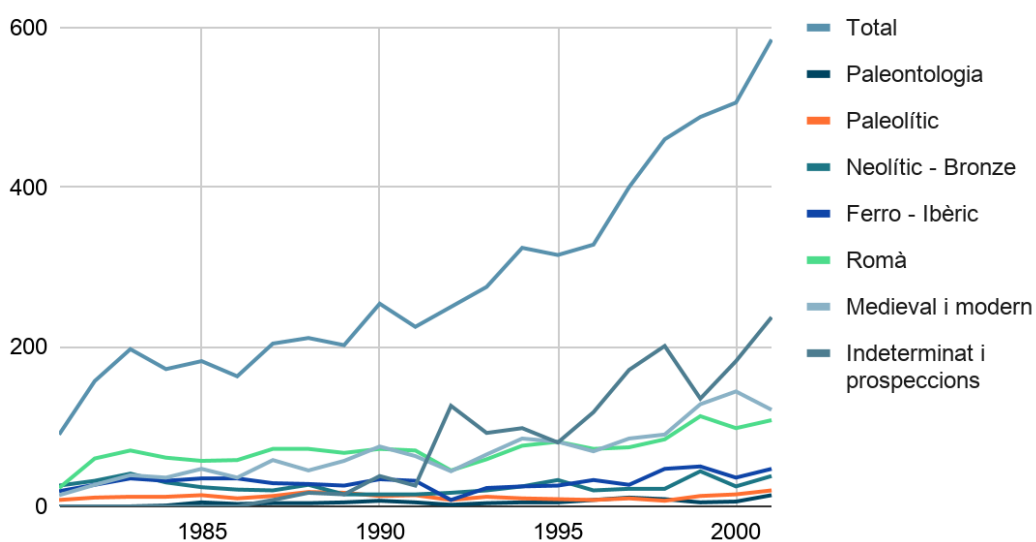
1995	5	9	33	26	81	81	80	315
1996	8	8	20	33	72	69	118	328
1997	11	10	22	27	74	85	171	400
1998	9	7	22	47	84	90	201	460
1999	5	13	44	50	113	128	135	488
2000	6	15	25	36	98	144	182	506
2001	14	20	38	47	108	121	237	585

Any	Preventiva (si una obra pot danyar el jaciment)	Recerca	Urgència (si es troben restes en començar una obra)	Total
2002	527 (inclou urgència)	112	-	639
2003	670	136	27	833
2004	761	149	22	932
2005	982	110	21	1113
2006	1041	111	19	1163
2007	1012	107	11	1130
2008	1143	111	8	1262
2009	935	119	20	1074
2010	758	122	18	898
2011	688	113	17	818
2012	501	112	10	623
2013	493	118	13	624

2014	575	100	20	695
2015	619	135	16	770
2016	657	135	16	808
2017	676	140	14	830
2018	929	79	15	1023
2019	861	161	8	1030

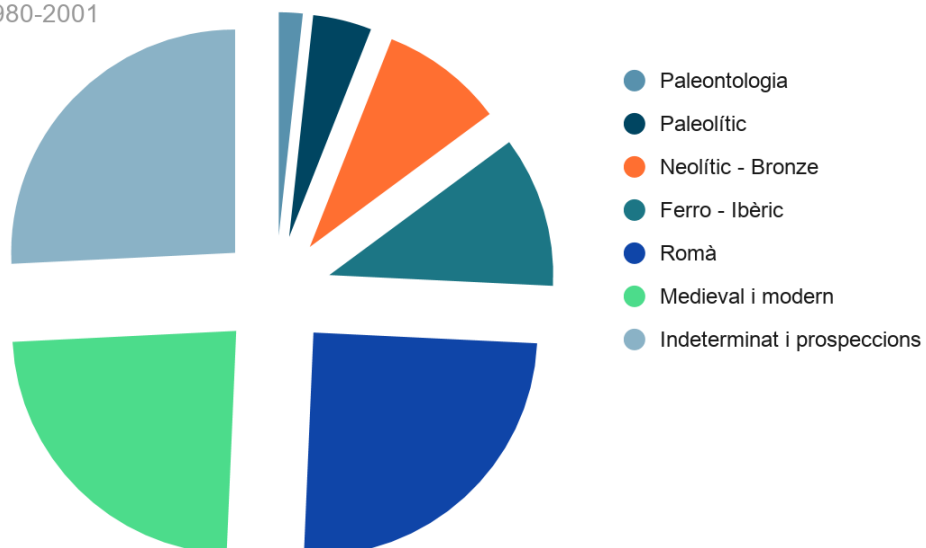
Jaciments amb actuacions

1980-2001

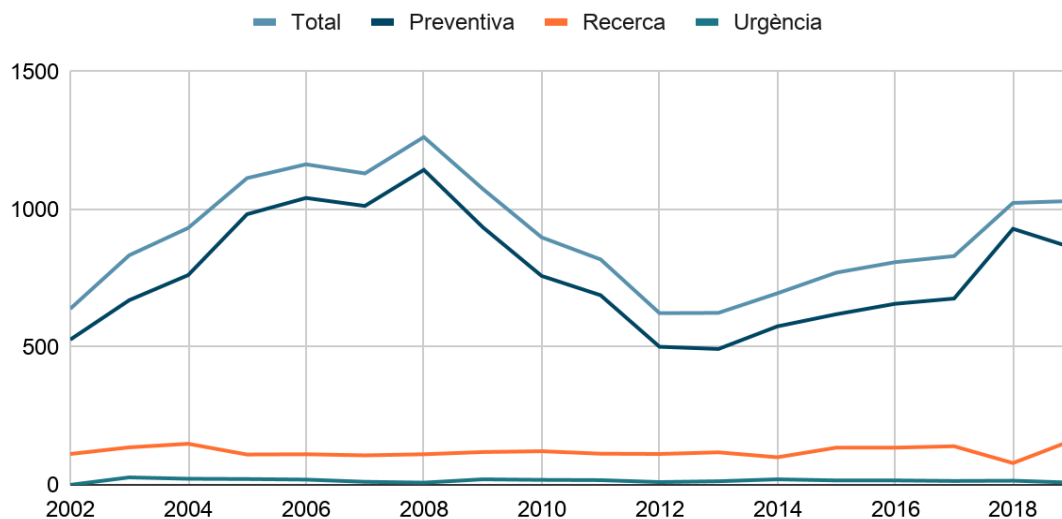
Mitjana per èpoques

1980-2001

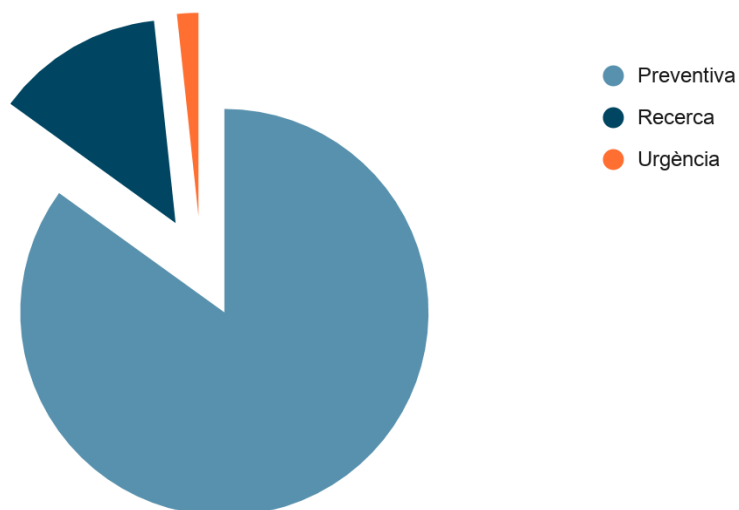
Jaciments amb actuacions

2002-2019

Mitjana per tipus d'actuació

2002-2019

Com indica l'estudi efectuat amb aquestes taules, el pressupost per l'arqueologia ha crescut notablement amb els anys, tot i que sembla seguir sent escàs en comparat-se amb altres inversions. També es pot veure com l'interès més gran se centra en els jaciments romans i medievals, un fet que pot ser causat per la presència més grossa de fets històrics notables a Catalunya durant aquestes èpoques, la quantitat més gran de patrimoni heretat d'aquestes etapes i la riquesa cultural més grossa d'aquestes civilitzacions. Addicionalment es pot veure com el nombre total d'actuacions ha anat creixent durant els anys, mostrant a priori una gran actuació arqueològica catalana actualment. Finalment, es pot veure com la gran majoria d'actuacions són preventives, és a dir, relacionades amb obres properes per evitar que puguin deteriorar els jaciments. És notable la proporció d'aquest tipus d'actuacions amb les purament de recerca, que ocupen un molt petit percentatge.

VANDALISME, DESTRUCCIÓ SISTEMÀTICA I OMISSIÓ DE LA INVESTIGACIÓ DE JACIMENTS I EL SEU ENCOBRIMENT A CATALUNYA

Tot i que el nombre de jaciments dels quals es té constància a Catalunya és molt gran, molts d'aquests tornen a ser coberts després d'una anàlisi inicial o queden abandonats durant dècades sense més investigacions efectuades encara que es cregui que queden coses a descobrir sovint a causa de les dificultats econòmiques del manteniment. Aquest és el cas de Montbarbat, per exemple, a Lloret de Mar, que no té cap mena de manteniment i fa anys que té l'excavació aturada encara que oficialment segueixi activa, malgrat l'interès notable dels veïns per l'indret (vegeu figura 1).

Figura 1. Diversos angles del jaciment de Montbarbat que mostren el seu abandonament i el creixement de la vegetació sobre el patrimoni. A l'última imatge també s'aprecien les marques de quads. Autora: Jacqueline Balan. Font pròpia, cortesia de l'autora.

Mentre que la destrucció de jaciments ve provocada per interessos urbanístics o actes vandàlics, el seu abandonament ve provocat per la curta durada de les temporades de recerca, juntament amb la manca de finançament pel seu manteniment. A continuació s'exposen uns exemples d'això, il·lustrant la negligència cap al patrimoni:

- **Necròpolis paleocristiana de Sant Esteve:** situada a Caldes de Malavella, aquesta necròpolis va aportar dades molt rellevants sobre la història del poble entre els segles IV i VII dC. Des de l'abandonament de les termes romanes sobre el segle IV dC fins a la repoblació promoguda pels francs al segle VIII dC, no es tenia cap constància de l'estat del

Figura 2. Les restes del sepulcre romà que es troben soterrades al bell mig del carrer de Sant Esteve. Autor: Joan Comalat. Extret d'El Punt Diari.

https://www.bibgirona.cat/assets/documents/000/128/300/punt_el_1986-12-11_p_035.pdf

poble, però amb la troballa d'aquesta necròpolis es va poder descobrir que el poblat mai va ser abandonat completament durant aquest període. Malgrat que aquesta necròpolis consta de 56 enterraments i aporta un tros perdut de la història local, actualment es troba tapada, inaccessible i sense cap mena d'indicació al lloc on es troba (entre el carrer de Sant Esteve i el Passeig de Ronda). Es va trobar de manera casual el desembre de 1986 en reparar l'avaría d'una canonada (vegeu figura 2), tot i que uns quinze anys abans del descobriment ja van aparèixer algunes restes que no es van analitzar en una obra de la mateixa canonada i el constructor es va quedar amb el material trobat segons un article d'El Punt Diari del 1986. No hi ha informació sobre quan es va tapar ni hi han notícies sobre aquest fet, però si es busca a la xarxa o es pregunta als locals sobre ell no es pot trobar més informació.

- **Port de les Sorres:** localitzat al delta del Llobregat, aquest port romà va estar en funcionament del segle IV aC fins al V dC com a port d'ancoratge des d'on els vaixells ancoraven i es portaven els béns a la costa en barquetes (vegeu figura 3). A causa dels canvis geològics del delta, aquesta zona es troba sota terra quan anteriorment era part del mar. S'han trobat nombrosos vaixells romans junt amb el seu carregament per la regió que transportaven

Figura 3. Vista de les Sorres. Autor: Pere Izquierdo. Extret de Presència humana i formació del Delta del Llobregat. Un enfocament arqueològic.

<http://www.xtec.cat/crp-elprat/mediloc/actes/text/curs01/0101Perelzquierdo.pdf>

vi produït proper (com a Gavà o a Sant Boi) o importaven productes d'altres zones de l'imperi. A prop també s'han descobert vaixells medievals, ja que el Llobregat era

navegable fins a Martorell. Malauradament, es van destruir desenes d'aquests vaixells romans i medievals als anys 60 i 70 durant el *desarrollismo*, quan es va extreure massivament sorra del delta per produir formigó. A més a més, la majoria de troballes locals van anar a parar a col·leccions privades, encara que Pere Izquierdo va aconseguir part de les restes ceràmiques per fer un estudi científic i determinar l'extensa cronologia del jaciment. En general, a tota la regió del Prat del Llobregat es creu que continuen havent-hi restes arqueològiques sense investigar encara.

- **Jaciment paleolític de Domeny:** durant l'ampliació d' un tram de l'AP-7 es van descobrir restes arqueològiques de 200000 a 250000 anys d'antiguitat corresponents a eines utilitzades per neandertals en un estat de conservació inusualment bo, tot i que no es van trobar fòssils de fauna ni humans (vegeu figura 4). Les obres es van aturar durant tres mesos, es van destinar 500000 € a la investigació del jaciment i en total es van descobrir 5000 peces d'indústria lítica neandertal excavant només el 5% de la zona. Malgrat les denúncies de la Iniciativa per Catalunya Verds, el fet que el jaciment era dels més antics d'Europa, la informació que el jaciment ha aportat sobre els antics pobladors de la regió i la falta d'exploració de l'altre 95%, es van reprendre les obres quan es va acabar el pressupost en considerar "repetitiva" la informació obtinguda sense permetre la continuació de l'estudi.

Figura 4. Treballs arqueològics a Domeny, a tocar de l'autopista. Autor desconegut. Extret de *Diari de Girona*.
<https://www.diaridegirona.cat/cultura/2012/05/03/icv-diu-abertis-vol-escombrar-49379938.html>

- **Abadia del Codony de Perafort:**

aquesta abadia del s. XIV era el patrimoni més preuat del poble, puix que era l'únic testimoni que quedava del poblat medieval de Codony (a la figura 5 s'observa l'abadia abans del seu enderrocament). Tot i que aquesta abadia estava inclosa a l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic del Departament de Cultura, els nous propietaris de la finca la

Figura 5. L'Abadia del Codony abans de desaparèixer durant una intervenció urbanística. Autora: Magri Vieret. Extret de *Tarragona Digital*.
<https://catalunyadiari.com/tarragonadigital/area-metropolitana/enderroc-abadia-codony-perafort-febrer-2021>

van enderrocar completament de forma il·legal el febrer de 2021 per ubicar-hi una plantació agrícola. En assabentar-se, l'Ajuntament ho va denunciar als Mossos, Forestals (ja que a més possiblement estaven fent captacions d'aigües irregulars per al reg) i altres agents per començar una investigació, però el mal ja es va fer i s'està trobant alguna manera de compensar la pèrdua. S'està considerant actuar sobre les restes ibèriques que es trobaven sota l'abadia depenent de l'estat en què hagin quedat després d'aquest fet.

- **Restes del 1714 del barri del Born:** mentre que

gran part de les restes històriques de la guerra de Successió es troben al Museu del Born, hi ha una gran quantitat de ruïnes arreu del barri que s'han anat destruint al llarg dels anys, a vegades amb el consentiment fins i tot dels partits polítics més nacionalistes. Entre aquestes restes es troben la plaça comercial (vegeu figura 6, on actualment es troba un aparcament), el portal de Sant Daniel, part de la muralla i diversos carrers amb altres llocs d'importància militar i urbana variada. On es trobaven aquests jaciments ara hi ha blocs de pisos, aparcaments, un balneari de luxe, un complex esportiu i equipament del zoològic. Altres jaciments encara no s'han malmès, però s'han tapat i les troballes no estan museïtzades. Aquestes restes s'han anat ignorant i destruint entre el 1991 i el 2010, i cal tenir en compte que algunes encara es poden arribar a salvar si s'accedís a intervenir. Si s'entra a la web oficial del patrimoni del Born, no es fa cap menció d'aquests indrets.

Figura 6. Restes intactes del 1714 de la plaça comercial del Born. Autor desconegut. Extret de *Reflexions d'un arqueòleg glamurós*.
<https://glamboy69.wordpress.com/2016/10/24/restes-arqueologiques-de-1714-al-barri-del-born-destruides-o-cobertes/>

- **Vil·la romana de Mas Font:** a una urbanització de Tossa es van descobrir uns murs que formaven com a mínim tres habitacions i un passadís corresponents a una vil·la romana similar a la dels Ametllers, que està ben conservada i ubicada al nucli del poble. Malauradament, el terreny desnivellat on es trobava va ser terraplenat per construir un xalet abans que es pogués incloure a la Carta Arqueològica de la Selva el 1985 (vegeu figura 7), però

Figura 7. Vista general del jaciment de Mas Font actualment. Autor: Gabriel de Prado. Departament de Cultura. Extret d'*Invarque*.
<http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=37&consulta=MSUxK0xsb3JldCBkZSBNYXIIIMistMSU%3D&codi=2255>

es creu que encara es poden recuperar algunes restes sense destruir, tot i que la informació és escassa a causa de la manca d'investigació formal. No es té constància de cap intent posterior de recuperar aquestes restes.

- **L'hort d'en Bach:** va ser la primera vil·la romana descoberta a l'interior de la Selva, una zona amb falta de dades històriques d'aquest període. Aquest assentament va ser destruït en gran part el 1992 en edificar el solar on es trobava (vegeu figura 8). Dos anys més tard es va poder investigar la petita part intacta que es va fer servir irrespectuosament com a abocador de les runes de l'obra. Es creu que aquesta vil·la era de dimensions força grans, però en

Figura 8. Vista general del jaciment de l'Hort d'en Bach actualment. Autor: Gabriel de Prado. Departament de Cultura. Extret d'*Invarque*.
<http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=0&consulta=MSUxK2hvcnQgYmFjuCUyKy0xJQ%3D%3D&codi=13691>

trobar-se al nucli urbà la recerca no és fàcil. Es creu que pot comprendre gran part de Maçanet, ja que van aparèixer restes de muralles en construir també les escoles velles i l'Ajuntament. El 1946 també es va tancar una sitja notablement gran que es va trobar. Per tant, aquest jaciment ja era prou conegut per requerir una vigilància durant obres de la zona, però hi ha molta informació que es troba ara totalment destruïda, com per exemple l'evolució de l'assentament.

- **La bòbila romana de Fenals:**

ubicada a Lloret, es va excavar durant sis mesos com a intervenció d'urgència el 1984 en un solar on s'anava a construir (vegeu figura 9). Als anys setanta ja es van fer troballes menors de ceràmica romana amb algunes obres properes que van ajudar a localitzar aquesta terrisseria. El descobriment d'una bòbila en aquestes condicions és poc

Figura 9. La bòbila romana de Fenals. Autor desconegut. Extret de *Quaderns d'Història de Lloret: La bòbila romana de Fenals*.
<http://www.qhllloret.cat/2014/02/ex-libris-la-bobila-romana-de-fenals.html>

freqüent i el cas de Fenals és un dels millors referents de la indústria ceràmica gironina al segle I dC. Aquesta terrisseria va aportar molta informació sobre la producció regional i, junt amb la bòbila de Llafranc, era l'exemple més ben conservat de la indústria de la zona. Malgrat tot això, l'obra va continuar després d'excavar 1250 m² dels 2000 que es creu que abastava i ara només queden els materials que es van recollir i una publicació sobre ella. El jaciment està completament tapat sota uns edificis actualment abandonats entre els carrers Francesc Layret, Pla de Fenals i Rio de la Plata. Per culpa d'això, és inaccessible i futures investigacions estan actualment impossibilitades.

- **Cova del Pastoral:**

aquesta cova de la Celler de Ter va ser un hàbitat i lloc d'enterrament neolític on es van trobar bastants materials i un mínim de 22 individus (vegeu figura 10). Malgrat la bona conservació de les troballes, la cova no ha estat protegida legalment i ara es troba molt malmesa per culpa d'excursions i excavacions clandestines junt amb l'antiga

Figura 10. La Cova del Pastoral. Autor: Jep Boix. Extret de Wikiloc.
<https://es.wikiloc.com/rutas-senderismo/el-pastoral-cova-i-poblat-iberic-dolmen-de-colldegr-ia-font-del-bassi-pic-de-la-mamella-salt-de-loll-31281850/photo-20092115>

explotació de marbre propera que va alterar greument la geografia de la muntanya on està localitzada.

- **Mas ibèric de Can Pons:** situat a Arbúcies, és un lloc d'habitació tar-doibèric consistent en sis cambres que va entrar en contacte força aviat amb la romanització. Va ser una troballa molt important en canviar completament la hipòtesi sobre el tipus de població de la zona, i a més a més va omplir un buit de coneixement arquitectònic sobre l'època a la qual correspon, aportant un model prèviament descrit que no es va poder trobar tan intacte abans. No obstant això, les obres que van permetre la seva descoberta el 1993 van continuar després de cinc mesos, es van extreure les restes ceràmiques trobades i actualment aquest jaciment es troba destruït sota el camp de futbol d'Arbúcies (vegeu figura 11).

Figura 11. Lloc on es localitzaren les troballes de Can Pons. Autor: Gabriel de Prado. Departament de Cultura. Extret d'*Invarque*. <http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=76&consulta=MSUxK2Nhb3J0YWRhJTlrLTEl&codi=7980>

- **La Codina:** el 1966 es van trobar uns fragments de ceràmica a Osor en efectuar una obra a la zona, però després d'una recollida superficial no es va fer cap mena d'excavació o prospecció, i encara avui no s'ha investigat res sobre aquest possible jaciment, que podria correspondre a la transició de l'edat del Bronze a l'edat del Ferro. Si hi hagués un jaciment, possiblement podria ser una necròpolis, però ja que no es va realitzar cap estudi és completament impossible afirmar-ho amb seguretat. A part, segurament es trobarà sota els fonaments d'edificis que s'han construït posteriors a la troballa inicial i per tant estarà ara en gran part destruït (vegeu figura 12).

Figura 12. Vista general del jaciment de La Codina actualment. Autor: Gabriel de Prado. Departament de Cultura. Extret d'*Invarque*. <http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=4&consulta=MSUxK2xhIGNvZGluYSUyKy0xJQ%3D%3D&codi=13705>

- **Pantà de Sau:** aquest embassament localitzat a Vilanova de Sau es va construir als anys seixanta continuant un projecte començat durant la Segona República. En omplir-se, es va expropiar tot l'indret i es va traslladar la població de la zona, consistent d'uns 300 habitants. No obstant això, el poblat que es va abandonar i actualment es troba sota

l'aigua era un important patrimoni medieval del segle X: Sant Romà de Sau. Entre les restes enfonsades es troben múltiples masies, un pont romànic i una església amb un campanar que a vegades sobresurt de les aigües (vegeu figura 13); en èpoques de sequera es pot veure fins i tot el poble sencer. Al voltant de l'embassament també hi ha altres esglésies contemporànies abandonades i en procés d'enrunament pel mateix fet, com Sant Martí de Querós, Sant Vicenç de Susqueda o Sant Pelegrí i no reben cap mena de manteniment.

Figura 13. El campanar de l'església de Sant Romà de Sau sobresortint de l'aigua. Autor desconegut. Extret d'[irebenavent.com](https://irebenavent.com/excursion-pantano-de-sau-barcelona/).

- **Blandae:** la ciutat romana de Blanes era, junt amb Aquae Calidae (Caldes de Malavella), l'única *oppidum* de la zona de la Selva, i les restes principals d'aquest indret van ser descobertes al Puig d'en Lladó, enmig del nucli urbà (vegeu figura 14). Durant els anys seixanta i setanta va ser en gran part destruït per la urbanització del barri de S'Auguer-Sa Massaneda, i només es va investigar un petit sector entre el 1972 i 1976, datant el jaciment entre els segles II aC i II dC. També s'han efectuat en altres zones de Blanes troballes menors i

Figura 14. Vista general del turó. Autor: Gabriel de Prado. Departament de Cultura. Extret d'[Invarque](http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=0&consulta=MSUxK2JsYW5leyUyKy0xJQ%3D%3D&codi=2170).

<http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=0&consulta=MSUxK2JsYW5leyUyKy0xJQ%3D%3D&codi=2170>

casuals que han aportat informació addicional del lloc. Així mateix, és notable el descobriment d'un jaciment indeterminat que podria ser una vil·la romana a la Cala Sant Francesc de la mateixa cronologia també a Blanes, actualment tapada sota un xalet. Cal remarcar no obstant que les restes principals del Puig d'en Lladó (també conegut com Els Padrets) es van començar a investigar a finals de 2019, amb les prospeccions inicials ja efectuades, encara que la pandèmia ha provocat un aturament del projecte. Tota la recerca i la futura museïtzació de les troballes s'han finançat per l'Ajuntament de Blanes. Aquest jaciment és l'última ciutat romana coneguda que queda per excavar al litoral català.

- **La Solana:** el 1961 es van descobrir en aquesta urbanització de Cubelles 23 tombes pertanyents a una necròpolis paleocristiana, però fins al 1996 amb motiu de la construcció de l'autopista C-32 no es va trobar que també hi havia un assentament rural. En aquest indret visigòtic datat entre els segles V i VII dC (una època de la qual es té molt poca constància a Catalunya) es van trobar 10 enterraments més, unes 90 sitges, un petit forn, 9 llars i altres edificacions. Malgrat el descobriment d'aquest important poblat germànic, les investigacions van ser breus i ràpides, conclouent en la seva destrucció per col·locar una àrea de servei de l'autopista. Encara que gran part del jaciment es trobi sota la carretera (molt sense excavar), hi ha una petita part soterrada sense destruir que es podria arribar a tornar a investigar (vegeu figura 15).

Figura 15. Part del jaciment de La Solana actualment. Autor desconegut. Diputació de Barcelona. Extret de *Mapes de Patrimoni Cultural*. <https://patrimonicultural.diba.cat/element/la-solana-4>

- **Sant Pere del Bosc:** aquest monestir de la Roca del Vallès datat del segle XIV ha patit el 2020 uns actes vandàlics que han malmès bona part de la seva estructura, malgrat el fet que el monument tenia un gran valor arquitectònic i estava catalogat com a Bé Cultural d'Interès Local. Segons la investigació efectuada, el vandalisme sembla haver estat un acte premeditat amb intenció d'enderrocar les estructures

Figura 16. Estat de les restes del monestir després del vandalisme. Autor desconegut. Ajuntament de la Roca del Vallès. Extret de *Nació Granollers*. <https://www.nacioidigital.cat/naciogranollers/noticia/32121/roca-demuncia-acte-vandalic-al-monestir-sant-pere-bosc>

verticals que quedaven a l'entrada i al mur nord-est (vegeu figura 16). Afortunadament no hi ha hagut espoli, i s'està investigant per identificar i sancionar als responsables i per pal·liar part de la pèrdua.

- **Pedra de les Orenetes:** aquest gran bloc de granit situat al sud de la Roca del Vallès té inscrites unes 32 pintures rupestres datades sense massa certesa del calcolític (vegeu figura 17). Descobert el 1945, va passar a formar part del Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO el 1998. Ubicat en una zona rica en construccions ibèriques, adquirí tal importància en ser l'única pintura

Figura 17. Bloc granític de la Pedra de les Orenetes. Autor desconegut. Extret de Wikimedia Commons. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Fitxer:Pedradelesorenetes.JPG>

rupestre sobre granit a Catalunya, i va ser exhaustivament documentat entre el 1987 i el 1989. Malgrat tot això, les pintures han anat desapareixent durant els últims vint anys a causa d'una manca de protecció contra la intempèrie i diversos vandalismes.

- **Poblat ibèric de Burriac:** ubicat a la mateixa muntanya que el castell de Burriac a Cabrera de Mar, aquest poblat pateix un gran oblit i negligència administrativa i a més també social, ja que poca gent és conscient de la seva existència. Descobert inicialment el 1916 tot i les sospites de la seva localització ja iniciades a la dècada dels 1880, es creu que aquest poblat podria ser

Figura 18. Estat d'oblit actual del poblat ibèric de Burriac, on s'aprecia ceràmica accessible per robatoris. Autora: Jacqueline Balan. Font pròpia, cortesia de l'autora.

la capital de la tribu ibera dels laietans. Des de la seva troballa s'han plantat cultius a sobre, s'han extret pedres per construcció i un mínim de 8 casos independents d'arqueologia furtiva han destruït part del jaciment. El poblat no té gaire protecció legal i, si es visita actualment, només es veuen uns pocs metres quadrats desenterrats plens de ceràmica abandonada, cotes ja oxidades i tirades per terra i una torre d'alta tensió plantada al mig del jaciment des del 1976, com s'observa a la figura 18.

- **Jaciments romans de Vilassar de Dalt:**

aquest poble té un ric patrimoni arqueològic, però s'ha investigat massa poc per poder extreure bones conclusions i la seva major part es troba en un estat de conservació dolent o destruït. Entre aquests jaciments es troba la Necròpolis de la Cisa, on es van trobar entre 8 i 10 enterraments d'època romana i medieval, que s'ha destruït completament per construir habitatges sense permetre gaire temps per

Figura 19. Zona urbanitzada sobre la Necròpolis de la Cisa. Autora: Miriam Esqué. Departament de Cultura. Extret d'*Invarque*. <http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=3&consulta=MSUxK2xhIGNpc2ElMistMSU%3D&codi=1253>

investigar, deixant molts dubtes ja impossibles de resoldre (vegeu figura 19). Aquest jaciment es creu relacionat amb el turó d'en Xaus, on hi ha 2 o 3 tombes medievals amb una localització indeterminada per manca de documentació i la vil·la romana del camí de la Cisa, també poc documentat i en part destruït irreparablement. A la zona d'Els Ametllers del mateix poble també s'han trobat restes romanes que no s'han investigat més, igual que al jaciment de Can Boquet, que té restes neolítiques, ibèriques i romanes. Si s'actués sobre els jaciments d'aquest poble, possiblement es trobaria una gran quantitat de dades sobre la seva ocupació en temps romans, i resulta indispensable millorar la preservació dels testimonis d'aquest habitatge per assegurar un bon estudi.

- **Camí Antic de València:**

aquest camí del barri barceloní de la Satàlia conté un mur d'origen romà d'uns dos mil anys d'antiguitat marcant una possible via romana. A l'estiu de 2021, una obra il·legal va malmetre 2 metres d'aquest mur seguint un pla d'obres aprovat per construir un bloc de pisos al costat,

Figura 20. Una veïna contempla l'obra del solar des de la part de mur enderrocat. Autor: Manu Mitru. Extret d'*El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20210928/obra-ilegal-derribado-muro-romano-barrio-satalia-barcelona-12123159>

tot i que no aquest permís no autoritzava danyar el patrimoni (vegeu figura 20). Gràcies a la ràpida denúncia dels veïns, es va poder aturar l'obra i es va imposar una sanció de fins a 150000 € junt amb la reparació obligatòria. Si no fos per l'oposició local, el tram sencer hauria estat destruït, deixant clar la necessitat d'una major regulació i vigilància dels permisos d'obra.

- **La Torre de Claramunt:** en unes condicions més o menys similars a l'abadia del Codony de Perafort, al poble de la Torre de Claramunt hi ha hagut una afectació a 2 jaciments arqueològics el 2021 a causa d'un moviment de terres sense autoritzar (vegeu figura 21). Aquestes obres il·legals estan sota l'estudi dels agents rurals, que

Figura 21. Vista de la possible afectació al jaciment arqueològic a la Torre de Claramunt. Autor desconegut. Extret de Regió 7.

<https://www.regio7.cat/anoia-baix-llobregat/2021/03/18/investiguen-torre-claramunt-uns-treballs-49912979.html>

determinaran la possible acció judicial. Malgrat això, una compensació justa pels danys causats encara no s'ha trobat. Aquest poble consta d'una rica història que data fins a la prehistòria, i per tant es troba en una situació on la vigilància de les obres per protegir el patrimoni hauria de ser encara més prioritària.

- **Mas de l'Aranyó:** aquesta part del municipi de Juneda rica en restes prehistòriques es va veure afectada el 2018 per l'abocament il·legal de residus de part de l'empresa General d'Olis, ja prèviament polèmica per altres infraccions on han malmès en gran part el medi ambient circumdant. A causa

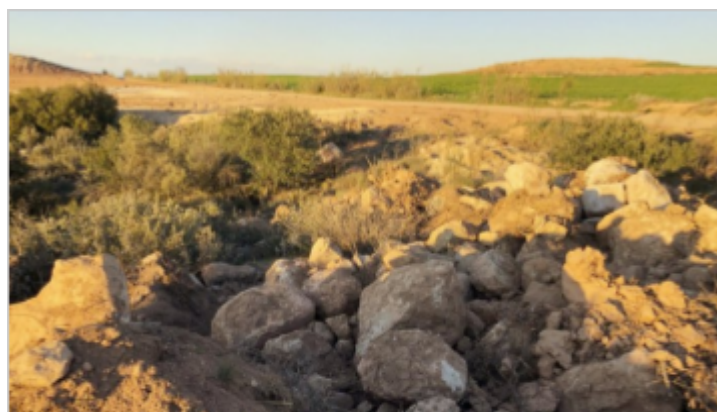

Figura 22. Jaciment iberoromà afectat per l'abocament de residus. Autor desconegut. Extret de Som Garrigues.

<https://www.somgarrigues.cat/noticies/4241/denuncien-la-destruccio-d-un-jaciment-iberoroma>

de l'abocament clandestí, un jaciment iberoromà de la zona que ja es trobava en condicions precàries es va acabar de destruir malgrat la seva protecció legal com a Bé Cultural d'Interès Local (vegeu figura 22). No es troba cap informació sobre l'acció legal que es va prendre contra l'empresa i, si es fa una cerca, es poden trobar múltiples notícies anteriors i posteriors d'altres infraccions i repercussions mediambientals causades per l'empresa.

- **La Roca dels Canons:** localitzada a Sant Boi, era un jaciment únic del neolític, solament comparable al parc de La Draga de Banyoles dins de Catalunya. Seguint el seu descobriment el 2010, es va començar a investigar el 2016, trobant una mena de patró als

forats que podrien haver constituït un dibuix acompanyant a possibles pintures rupestres. Donat el seu valor patrimonial, l'indret estava a punt de ser museïtzat i adaptat per esdevenir un centre d'interpretació, però el seu estudi es va veure abruptament acabat per la seva destrucció en mans d'excavadores. Sense deixar virtualment res de valor intacte, l'excusa d'aquesta tragèdia va ser la falta de senyalització del jaciment. Va ser enderrocat tan ràpidament que ni va donar temps a incloure-ho a l'inventari arqueològic mentre estava intacte. A més a més, part de la regió intacte va ser afectada per actes vandàlics com pintades (vegeu figura 23). Malgrat la seva excepcionalitat, no s'ha pogut investigar més després d'aquest fet.

Figura 23. *Detall dels graffitti a la Roca dels Canons.* Autora: Irene Garcia Alonso, Departament de Cultura. Extret d'*Invarque*. <http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=0&consulta=MSUxK2xhIHJvY2EgZGVscyBjYW5vbnMlMistMSU%3D&codi=22107>

Aquesta llista només ha estat una breu recopilació dels nombrosos casos similars existents que afecten el patrimoni català de totes les etapes històriques. L'enumeració ha tingut en compte uns dels exemples més greus i rellevants de Catalunya (com el pantà de Sau), que a més han provocat bastant d'interès periodístic, però ha estat més centrada a la regió de La Selva per poder exposar casos més propers i tractar de revelar com pràcticament totes les poblacions tenen algun cas similar. Cal tenir en compte també que alguns casos esmentats han rebut una atenció periodística pràcticament nul·la.

A més dels casos aquí esmentats, també cal tenir present el preocupant alçament del nombre d'actuacions furtives per robar material dels jaciments (el 2020 les xifres es van triplicar), normalment amb detectors de metall il·legals i destruint segles d'història que encara no s'ha estudiat i que ja no es podrà en el procés. Un exemple clar i preocupant d'això és el del jaciment de la Ferradura-els Castelletes a Ulldecona, on es van destruir 20 m² en una espoliació (vegeu figura 24). Tot i que sovint s'efectuen per trobar monedes i altres tresors, aquest jaciment és de l'Edat del Ferro, on encara no existien les monedes, deixant clar a més la falta d'educació que impulsa aquests actes. Altres indrets espoliats per l'arqueofurtivisme recentment són l'Escala, el Far de Llinars del Vallès, el Paratge del Clot de Sant Romà a Bellprat, el Castell Formós de Balaguer i fins i tot Ullastret.

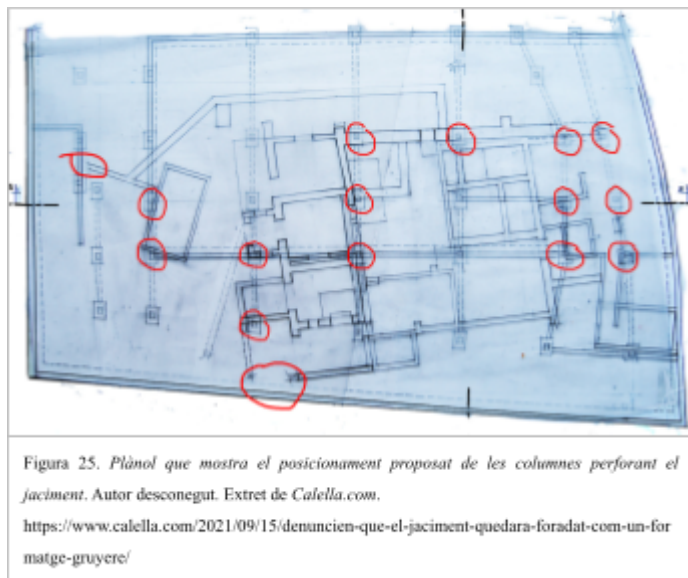

Figura 24. L'arqueòloga Carme Saorin treballant a la regió espoliada del jaciment de la Ferradura. Autora: Laia Beltran. Extret d'Ara.cat. https://www.ara.cat/cultura/martellades-patrimoni-espolis-jaciments-arqueologia-vandalisme_130_3884395.html

Els vandalismes no furtius també semblen tenir una certa presència en l'actualitat. Alguns exemples serien els grafitis sobre el patrimoni (com és el cas del Pont del Diable a Tarragona o la Cova de les Bones Dones a Cabrera de Mar), els esdeveniments irrespectuosos (com l'exhibició de trial de Pol Tarrés al Castell de Burriac, perillosament lloada per TV3 fent apologia

inconscientment a la manca de respecte pel patrimoni) o algunes manifestacions violentes (com l'apedregament del Palau de la Música o la destrossa amb martells del Pont de Pedra de Girona, les dues en protestes a favor de Pablo Hasél segurament per individus independents als manifestants reals).

Hi ha també altres jaciments que actualment estan sent destruïts o allò s'està intentant. És el cas del jaciment romà del Roser a Calella, per exemple, el qual està sent defensat pels veïns contra la construcció d'un supermercat a sobre malgrat la seva aparent importància (està conservat fins al punt que ocuparia més d'una planta d'alçada, també dificultant així els plànols per l'edificació). Mentre que està previst deixar-ho com una

primera planta visitable, s'hauria de perforar en 15 punts per col·locar columnes (vegeu figura 25). El 17 de setembre de 2021, es van reunir 200 locals i associacions que vetllen pel manteniment del patrimoni per mostrar la seva oposició, però la construcció compta amb el permís de l'Ajuntament i del Departament de Cultura. Aquest és un clar exemple de com la malmesa de patrimoni històric continua efectuant-se al present, i també mostra com aquesta llista seria còmodament més llarga si s'hagués recopilat uns anys més tard, reflectint així la innegable negligència patrimonial a Catalunya.

Segons la convenció sobre la protecció del patrimoni mundial, cultural i natural de la UNESCO el 1972, els conjunts arqueològics són considerats patrimoni cultural si tenen un valor universal excepcional des del punt de vista històric, estètic, etnològic o antropològic. A Catalunya existeixen força jaciments que compleixen aquest requisit i que com a tals haurien d'estar protegits seguint l'article 4, 5 i 6. Malauradament, no tots els indrets catalans d'alta importància compten amb aquesta protecció, i si es tornés a avaluar l'excepcionalitat d'alguns conjunts, aquests podrien comptar amb una major protecció. La llista exposada exposa clarament la relació entre interès i protecció del patrimoni, i per tant millorant un d'aquests aspectes l'altre també notarà una millora.

OPINIÓ PÚBLICA I FREQUÈNCIA DE VISITES A JACIMENTS

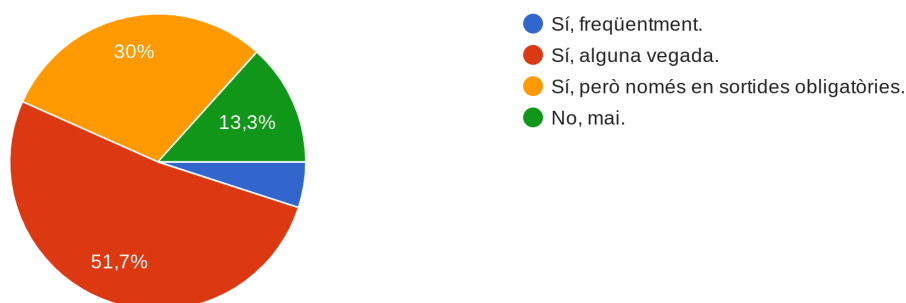
Ara que queden reflectides les amenaces que afecten el patrimoni històric català, és necessari observar si el públic està assabentat i si mostra interès al respecte. També resulta útil estudiar l'interès cap a tota l'arqueologia en general que es mostra a Catalunya.

- **Enquesta sobre la conscienciació arqueològica:**

A continuació hi ha un estudi sobre el grau de conscienciació de la gent sobre aquests fets, junt amb informació obtinguda sobre la seva opinió general al respecte. Les dades s'han reunit mitjançant una enquesta que he efectuat a 60 persones de Lloret i poblacions properes (majoritàriament adolescents però també a individus de fins a setanta-set anys, 60% dones i 40% homes i procedència diversa, tot i que en gran part espanyola) per reflectir-ho a escala local. Els resultats són els següents:

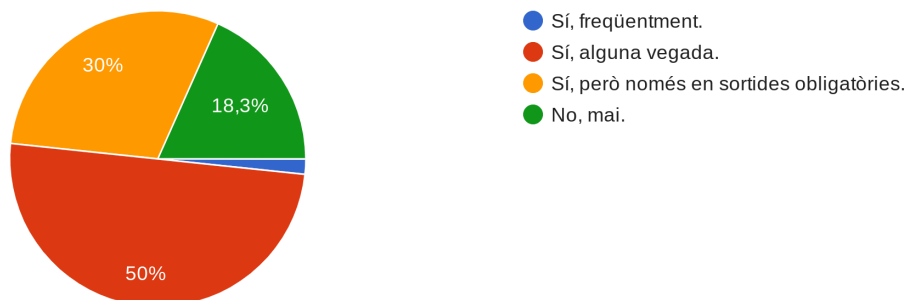
Has visitat alguna vegada un jaciment arqueològic?

60 respostes

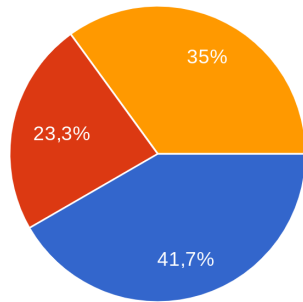
Has visitat alguna vegada un museu arqueològic?

60 respostes

Coneixes els jaciments que es troben a Lloret de Mar?

60 respostes

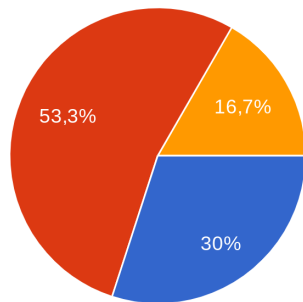

- Sí, he visitat algun.
- Sí, però mai he anat a cap.
- No, no sabia que Lloret tenia patrimoni històric.

Quan s'ha preguntat sobre quins hi ha, generalment es coneix la torre de Sant Joan i algun dels poblats ibers, ocasionalment també el sepulcre romà, però mai es menciona la bòbila romana o les restes iberes menors com la Venta de Goya o el Coll de Llop.

Coneixes algun cas de jaciments arqueològics tapats o destruïts per interessos urbanístics o simple negligència?

60 respostes

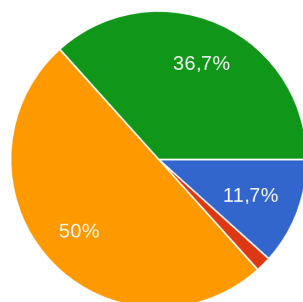

- Sí.
- No.
- No sabia que es destruïen jaciments arqueològics.

Quan s'ha preguntat sobre els casos coneguts, pràcticament cap de les respostes són iguals, cadascú coneix algun cas diferent de jaciments destruïts, reflectint inconscientment l'alarmant quantitat d'indrets espoliats.

Sabies que a Fenals hi havia una bòbila romana?

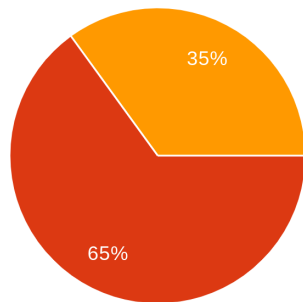
60 respostes

- Sí, sé on es troba aproximadament i la història sobre com la van destruir.
- Sí, però penso que l'edificació que hi ha actualment a la zona és millor pel barri.
- No, desconeixia cap resta romana a Lloret.
- No sé què és una bòbila.

Creus que és correcte destruir el patrimoni històric d'una regió per edificar habitatges, xalets, centres comercials, aparcaments...?

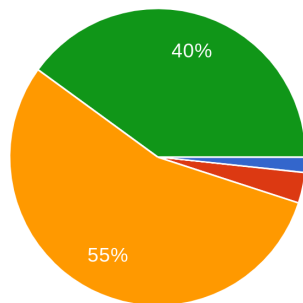
60 respostes

- Sí, unes pedres antigues no tenen cap mena d'importància.
- No, mai s'hauria de fer això.
- Depèn de la importància del jaciment en qüestió.

Creus que es proporciona suficient informació sobre el patrimoni històric material de Catalunya?

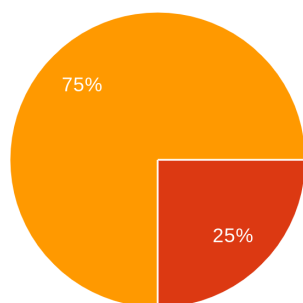
60 respostes

- Sí, de fet es dóna massa.
- Sí, es dóna suficient.
- En algunes poblacions sí i en altres no.
- No, en general es té tot molt poc documentat.

I a nivell de Lloret de Mar?

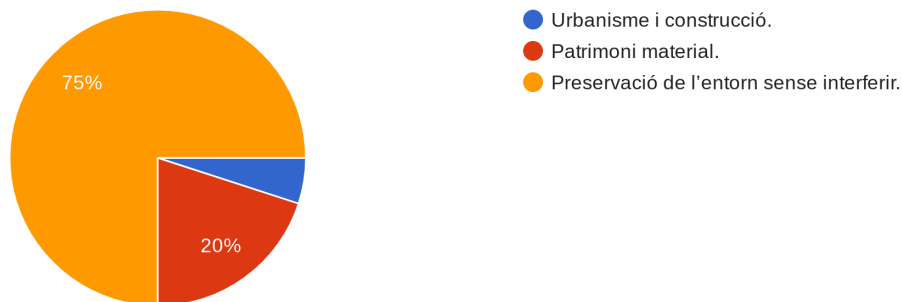
60 respostes

- Sí, i la informació és excessiva.
- Sí, es dóna suficient.
- No.

Quin dels següents conceptes opines que s'ha d'imposar sobre la resta?

60 respostes

Quan s'ha preguntat sobre com s'hauria de procedir en el cas de la destrucció d'un jaciment, en general s'opina que s'ha de castigar judicialment i vetllar per la preservació de les restes intactes, també remarcant la possibilitat d'edificar en un altre indret.

Segons els resultats generalitzats d'aquesta enquesta, sembla que una part considerable de la població no mostra gaire interès a visitar el seu patrimoni, mentre que la meitat dels enquestats fan alguna visita ocasional i el grup que mostra una forta atracció és força reduït. A més, aquestes proporcions són força similars respecte al grau de coneixement sobre el patrimoni existent, amb aproximadament un terç que ho desconeix, la meitat que coneix els punts més importants i una petita fracció conscient de les restes menys públiques (com per exemple la bòbila de Fenals, desconeguda per la majoria de lloretencs). El grau de coneixement i la freqüència de visites semblen anar molt relacionats.

D'altra banda, la quantitat d'enquestats conscients de la destrucció de jaciments arqueològics és alarmantment escassa, tot i que l'opinió sobre aquests actes és de condemna pràcticament unànime i atorgament de major importància als indrets històrics que a l'urbanisme. Lligat a aquesta desconexió, la majoria d'enquestats també considera que no es proporciona prou informació ni a tota Catalunya ni localment sobre el patrimoni.

- **Estudi de la quantitat de visites als museus arqueològics catalans:**

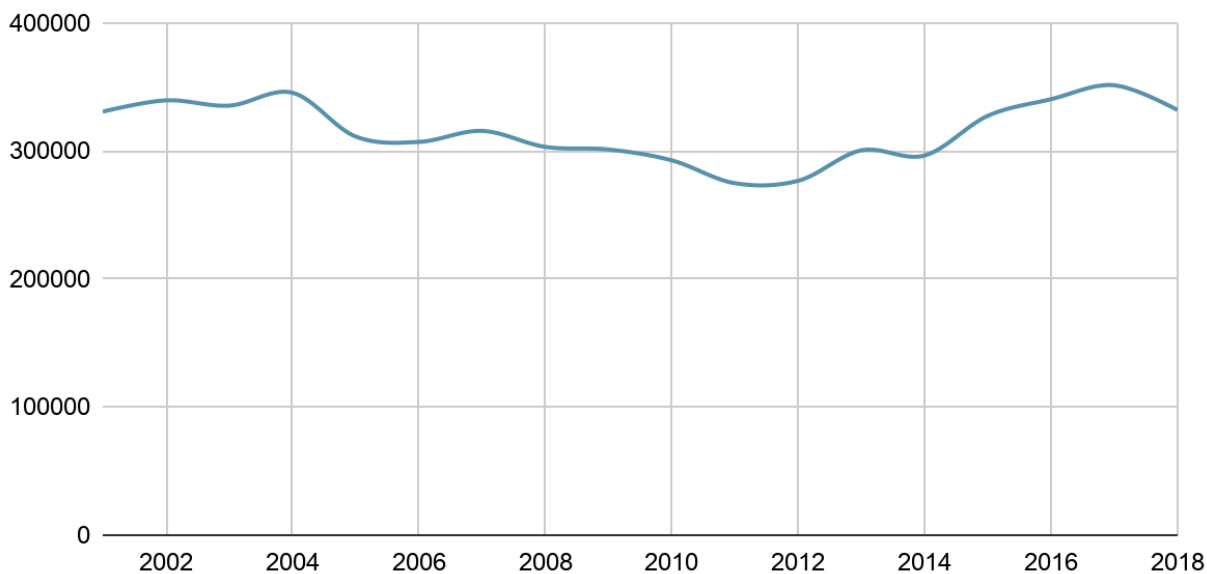
A part de veure l'opinió pública al respecte i per poder entendre millor els resultats, també resulta útil extreure de les dades proveïdes per la Generalitat la quantitat de persones que aprofiten els serveis oferts relacionats amb el patrimoni històric. Addicionalment, aquestes dades permeten evitar les conclusions precipitades d'una enquesta a poques persones referent a una sola localitat.

Per tant, a continuació hi ha una taula amb el nombre de persones per any que han visitat museus arqueològics a Catalunya des del 2001 fins al 2018, il·lustrat a més en un gràfic que he creat.

Any	Nombre de visitants
2001	330839
2002	339682
2003	335534
2004	345595
2005	311383
2006	307193
2007	315800
2008	303312
2009	301262
2010	292805
2011	274938
2012	276815
2013	300644
2014	296596
2015	327561
2016	340562
2017	351484
2018	332107

Visites al Museu d'Arqueologia de Catalunya

2001-2018

Com es pot observar, el nombre de visitants als museus que formen part de l'entitat autònoma Museu d'Arqueologia de Catalunya s'ha mantingut força estable sobre els 300000 per any, una de les xifres més altes per museus de Catalunya deixant de banda el Museu Nacional d'Art. Jutjant per aquestes dades, sembla que el públic mostra bastant interès pel seu patrimoni (com a mínim la part de la població més interessada en la cultura, puix que també existeix un gran percentatge de persones indiferents), malgrat l'aparent negligència governamental i social.

ENTREVISTES SOBRE L'ESTAT DE L'ARQUEOLOGIA A CATALUNYA

Finalment, hi ha un parell d'entrevistes a gent del sector cultural per reflectir des del punt de vista administratiu i de recerca les mancances de la gestió de l'arqueologia a Catalunya, ja que aquestes perspectives resulten imprescindibles per entendre la situació al complet.

- **Entrevista a la directora del Patrimoni Cultural de Lloret de Mar (vegeu Annex 1):**

Com bé queda reflectit a aquesta entrevista amb l'exemple de Lloret, sembla ser confirmat que el públic mostra interès pel seu patrimoni, especialment si aquest es fonamenta de part de l'ajuntament local mitjançant diverses activitats culturals relacionades. Tanmateix, els jaciments als quals no es dona gaire visibilitat no reben tantes visites, i possiblement el problema més greu al que s'enfronten és la manca de pressupost (agreujada per la pandèmia), que impossibilita el seu correcte manteniment i investigació, i a més els deixa més susceptibles a l'espoliació. Respecte a la destrucció del patrimoni, a Lloret sembla que no és un problema tan greu com ho era abans; tot i que la recopilació d'indrets nacionals espoliats mostra dates molt recents, demostrant que continua sent una qüestió preocupant a la resta de Catalunya.

- **Entrevista a un dels directors de l'excavació de la vil·la romana de La Sagrera (vegeu Annex 2):**

Situat al barri de La Sagrera a Barcelona, aquest jaciment ha estat desmantellat poc després de trobar-ho per poder avançar el projecte de construir una nova estació de l'AVE. Possiblement és el cas que ha guanyat més atenció recentment, parcialment en ocórrer fa poc (es va tapar el 2011) i parcialment per la importància del jaciment. Per la geografia de la zona ja se sospitava l'existència del poblat, i es creu que era anterior a Barcino, la ciutat que més endavant es transformà en Barcelona. Coneguda també com a vil·la romana del Pont del Treball Digne, estava gairebé completa i mesurava 1100 m², aproximadament igual que Barcino (vegeu figura 26). Per les evidències trobades, aquesta vil·la produïa vi de forma industrial i s'han fet troballes que daten d'època ibèrica fins als segles VI i VII dC. Algunes restes excepcionals, entre elles uns grans mosaics i un cap d'una estàtua de Bacus, es troben ara a l'Arxiu Arqueològic del Museu d'Història de Barcelona, però la vil·la en si es va desmantellar per continuar amb el projecte d'obres.

La decisió de liquidar la vil·la es va prendre segons les notícies apressadament per seguir les obres, sense avisar a l'oposició (que no van estar d'acord amb la decisió). Mentre la destrucció ja era irremediable, es van rebre moltes crítiques dels locals i alguns arqueòlegs importants com Isabel Rodà, directora de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, que va aconseguir donar atenció nacional a

Figura 26. Vista general de la primera fase d'excavacions de la vil·la romana del Pont del Treball, on s'aprecia la seva magnitud. Autor: Daniel Alcubierre. Extret de Wikimedia Commons.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/63/Vila_romana_Pont_del_Treball_portada.jpg

aquest cas. Cal tenir en compte que aquest jaciment es va incloure al Pla Bàrcino, una iniciativa de recerca de la Barcelona romana.

Per aportar més detalls sobre aquest cas, s'ha efectuat una entrevista a Daniel Alcubierre, un dels directors de l'excavació, que il·lustra el procés de l'excavació a La Sagrera junt amb el procediment que s'efectua a les excavacions preventives en general i la seva opinió com a professional sobre la destrucció del patrimoni i la conscienciació pública al respecte.

Segons explica, l'indret es va localitzar en iniciar les obres, com és sovint en aquest tipus de jaciments, però a diferència de com es va exposar aquest cas a les notícies, remarca que es va seguir correctament tot el procediment, parant immediatament les obres i permetent tot el temps necessari per extreure la informació que es podia aconseguir amb la participació d'un grup nombrós d'arqueòlegs. Malgrat la tragèdia pintada als mitjans de comunicació, insisteix que es va poder documentar tota la vil·la extensament amb milers de fitxes i fotografies, fins i tot creant models en 3D de com hauria estat quan era funcional. Les notícies van exagerar la pressa de les campanyes i la manca de material extret, però es van aconseguir unes 1000 caixes de fragments de ceràmica i altres béns mobles durant una actuació total de trenta-sis mesos que van significar l'extracció de tota la informació disponible al jaciment.

A més a més, la "salvatge destrucció" de les restes va ser en realitat un procediment rigorós, fortament supervisat i molt controlat que va permetre l'estudi de la vil·la en fases anteriors d'ocupació sense autoritzar cap obra sense la investigació completa d'una regió. És a dir, l'inevitable desmuntatge del jaciment va aportar dades sobre segles d'història del lloc que no s'haguessin pogut observar amb la preservació de l'indret. Gràcies a les obres també es va aconseguir analitzar una regió molt més àmplia de la que se sol poder. De fet, l'única part que

queda per investigar és la que es troba sota els carrers i edificis del voltant, però en un futur possiblement es planificarà l'actuació sobre la zona si es fan obres per allà, com ha estat el cas d'una necròpolis romana propera. Malgrat això, és notable la poca quantitat de jaciments que es fan visitables en comparació als que desmunten legalment o il·legalment i els que es deixen intactes sota terra pel futur. Mentre que a zones fortament urbanes com Barcelona resulta òbvia aquesta necessitat de selecció estricta, en poblacions que a primera vista permetrien més flexibilitat arquitectònica tampoc se solen exposar els jaciments.

Tot aquest procés ja havia estat consolidat des del principi per la Generalitat, però el pla Bàrcino va aconseguir posar l'equip en contacte amb altres especialistes i junt amb els veïns va afavorir la difusió de la troballa i la conscienciació sobre la seva importància.

Amb tot això present, és adient observar que no es va cometre cap negligència cap aquest jaciment com s'hagués pensat solament amb la informació obtinguda amb els diaris, i aquest fet pot posar en qüestió l'autenticitat d'alguns altres casos mencionats en aquest treball. No obstant això, cal remarcar que en la majoria d'altres casos ni tan sols s'arriba a excavar, els jaciments han estat víctimes del vandalisme o la negligència s'ha efectuat de part d'empreses. Per tant, s'ha de llegir críticament al respecte, i una bona definició del concepte de negligència arqueològica per evitar dubtes pot ser el detriment o la destrucció del patrimoni sense cap investigació per pal·liar la pèrdua. Amb aquesta entrevista també es deixa clar que la prioritització d'actuacions sobre jaciments de certs períodes històrics ja no existeix com era el cas durant el franquisme.

D'altra banda, l'interès públic envers el patrimoni també queda molt ben reflectit, corroborant l'anàlisi efectuada anteriorment en aquest treball. L'interès dels veïns sol ser variat i cal contextualitzar-ho tenint en compte també les seves possibles variacions, però gràcies a la difusió i conscienciació sembla que sol créixer favorablement. Això permet entendre l'actual creixement del turisme cultural i els seus beneficis, però les reformes educatives que pretenen treure importància a les humanitats podem acabar amb aquest avenç. Cal remarcar la indiscutible necessitat d'una educació centrada envers la cultura per afavorir la conscienciació i el respecte patrimonials i l'important paper dels mitjans de comunicació en difondre les troballes, que a vegades són infravalorades o desperten amb les seves exageracions l'interès dels caçadors de tresors.

No es pot determinar amb total objectivitat la proporcionalitat del pressupost destinat a l'arqueologia, però una millor gestió d'aquests diners centrada en la conscienciació i les excavacions de recerca pot ajudar a optimitzar la seva inversió.

Per concloure aquest comentari, cal tornar a insistir en els beneficis que va aportar l'efectuació de les obres en aquest cas i en la importància de la difusió dels nous coneixements històrics obtinguts.

MODELS ARQUEOLÒGICS D'ALTRES PAÏSOS

Per tal de proposar millores per la situació de l'arqueologia catalana, resulta útil analitzar alguns models arqueològics de països on els departaments de cultura respectius atorguen una major importància a aquesta ciència i on a primera vista el detriment dels seus jaciments és més infreqüent. Per continuar amb exemples propers, 2 països amb un patrimoni exemplarment preservat són el Regne Unit i França. Observar els punts principals de l'estudi arqueològic en aquests estats resulta llavors imprescindible per aconseguir millorar la situació nacional.

- **Model arqueològic francès:**

A França, l'arqueologia és efectuada per professionals i voluntaris dirigits pel Ministeri de Cultura i Comunicació, representat pel Directori d'Afers Culturals. Seguint un model similar al d'aquí i al de tot el món en general, primer fan una recerca sobre la informació prèvia de l'indret, seguit d'una prospecció per obtenir una generalització del jaciment i si s'avalua com a positiu el potencial d'extreure coneixements al jaciment, s'inicia l'excavació. Un cop s'ha acabat d'excavar, analitzen els resultats obtinguts i publiquen els descobriments.

El govern francès posa especial èmfasi a la preservació del seu patrimoni, ja que són conscients de la impossibilitat del seu renovament i volen que sigui accessible per les generacions futures. Per complir aquest objectiu, tenen lleis estrictes per enfortir la seva protecció. També eviten la seva destrucció i afavoreixen la predicció del posicionament d'indrets sense descobrir gràcies a una base de dades, l'anomenada *Carte Archéologique Nationale*, que inclou tots els jaciments del país i es troba en constant expansió amb la col·laboració de les autoritats locals. Mentre que Catalunya consta amb una base de dades similar (l'Invarque, amb uns 12000 jaciments inclosos), aquesta només és una llista del patrimoni existent, i la inclusió de nous indrets no necessàriament ajuda a la seva protecció.

Els tipus d'excavació a França es divideixen en preventiva (una mena d'híbrid de la preventiva i d'urgència d'aquí) i programada, el seu equivalent a la de recerca. Per les excavacions de recerca, tenen l'autorització d'excavar en propietats privades sense el consentiment dels propietaris, una acció que no està permesa a Catalunya i que fa impossible estudiar alguns jaciments (indicat a l'article 7.2.f del decret 78/2002). De la mateixa manera que aquí, l'arqueologia preventiva és finançada per l'empresa que vol construir a la zona, i l'arqueologia programada és subvencionada per l'Estat.

- **Model arqueològic britànic:**

Al Regne Unit, l'arqueologia és gestionada per la *Council for British Archaeology* o CBA. Fundada el 1944, aquesta organització centralitza totes les institucions arqueològiques britàniques i dona una veu unida i oficial a aquesta ciència. Amb diverses ramificacions arreu del país, és finançada com una ONG i publica una revista bimensual amb els descobriments nous que es van fent. A més, organitzen un festival anual d'arqueologia i compten amb un programa per fomentar l'arqueologia entre individus de 8 i 16 anys, el *Young Archaeologists' Club* o YAC. Amb aquestes mesures, han aconseguit un interès potent de part del públic cap a aquest camp del coneixement.

La CBA també compta amb l'anomenat *Local Heritage Engagement Network*, una xarxa que té com a objectiu donar veu a les comunitats amb patrimoni en perill per qüestions urbanístiques o manca de finançament. La LHEN també tracta la conscienciació i protecció dels jaciments que reben poca atenció, mostra els problemes relacionats amb els retalls pressupostaris i comunica al govern l'interès públic per l'arqueologia.

Al Regne Unit també permeten una gran facilitat pel voluntariat, sense restriccions d'edat o tècniques, mentre que a Catalunya se solen demanar solament voluntaris titulats, tot i que alguna vegada també s'ha permès permet la participació pública. Igual que a França o a Catalunya, existeix una base de dades amb tots els jaciments nacionals, l'*Archi UK*, i aquest inclou més de 200000 indrets, amb uns 10000 d'addicionals afegits anualment.

- **Comparació amb el model català:**

Mentre que tots aquests models són força similars pel que fa al procediment, cal assenyalar els aspectes d'aquests 2 sistemes esmentats que falten a l'arqueologia catalana. A tots aquests llocs existeix una base de dades amb els seus jaciments, tot i que a Catalunya aquests jaciments no estan tots protegits com a França o al Regne Unit, que tenen lleis més estrictes sobre la protecció del patrimoni. Cal esmentar també les iniciatives del Regne Unit per promoure aquesta ciència, que inclouen moltes més activitats per despertar l'interès públic, i la seva permissivitat del voluntariat molt superior a la d'aquí. Un sistema com la LHEN britànica per preservar el patrimoni també sembla faltar a Catalunya, on a vegades resulta bastant difícil pels veïns d'una localitat el combat legal contra les empreses que volen destruir-ho. D'altra banda, és notable com a França és possible investigar jaciments en propietats privades sense consentiment mitjançant ordres judicials, permetent així l'estudi d'indrets que poden arribar a tenir molt de potencial informatiu que aquí s'haurien quedat com meres anècdotes.

CONCLUSIONS I SOLUCIONS PROPOSADES

Amb les dades que s'han anat recopilant en aquest treball ha resultat visible quins aspectes de l'arqueologia manquen la suficient atenció a Catalunya per assegurar un bon recompte del nostre passat. Mentre que l'interès del públic sembla constant i força alt i el nombre de vandalismes és bastant baix quan es compara a altres països (tot i que segueix essent inqüestionablement present i es troba actualment en preocupant creixement), la negligència administrativa i l'afavoriment de l'expansió urbana especialment per empreses privades són actualment els principals perills que corre el nostre patrimoni, sobretot aquell que encara està amagat.

Aquestes dades ens mostren com la destrucció del patrimoni històric no és un crim perpetrat solament a l'Egipte o l'Orient Mitjà per una població empobrida moguda per la necessitat o per ideologies extremistes, sinó que també passa al costat de casa nostra, tot i que no rep la mateixa atenció de part de les notícies. A Catalunya també cal una actuació immediata per preservar el patrimoni històric, i si no es concedeix la suficient atenció aviat, es perdrà una part encara més gran de la nostra història. Sembla que si no s'abandona immediatament la filosofia d'avançar sempre cap al futur sense cap mirada al passat, s'acabarà sense poder efectuar aquesta mirada encara que es volgués fer. És la nostra responsabilitat preservar el patrimoni històric perquè les generacions futures el puguin estudiar i gaudir, i tothom ha d'assumir aquesta tasca si es vol assolir aquest objectiu. Sembla que la hipòtesi inicial resulta ser majoritàriament certa, i per tant a continuació hi ha una sèrie de propostes que he redactat basant-me en les conclusions d'aquesta recerca per ajudar a solucionar nacionalment els problemes que queden exposats:

- **Propostes pels municipis:**

- **Fomentar més la visibilitat dels seus jaciments:** com s'ha observat en l'exemple de Lloret amb l'enquesta, molta gent desconeix el seu patrimoni local independentment del seu estat de conservació, tot i que la iniciativa del conjunt del MOLL està ajudant a canviar això a excepció del potencial d'atracció turística actualment omès de Montbarbat. Ajudar a informar de l'existència de petits jaciments als afores de les vil·les és la tasca de cada ajuntament. Una possible opció per augmentar la visibilitat d'aquests elements pot ser l'organització d'esdeveniments especials (vegeu el següent punt), a més de la col·laboració amb els centres educatius per organitzar petites sortides als indrets locals per despertar l'interès dels joves. També es pot millorar mitjançant una inclusió més rigorosa en les webs dels ajuntaments, ja que moltes vegades la informació oferta és mínima i

el patrimoni més secundari ni es menciona, mostrant solament els elements més coneguts com és una altra vegada el cas de Lloret. Resulta imprescindible donar a conèixer tot el patrimoni local, puix que la manca de respecte cap aquest sol venir del desconeixement del seu valor segons s'ha observat en aquest treball.

- **Apostar més pel turisme cultural:** el turisme cultural és una alternativa molt més segura que turismes com el que es basa en l'oci nocturn, i és una opció que molts pobles no són conscients que poden explotar. A més, aquest turisme recentment està gaudint d'un creixement que es pot aprofitar molt favorablement, i si es complementa la seva oferta ampliada amb una major educació cultural, creixerà encara més. Algunes localitats ja compten amb visites guiades al seu patrimoni o amb dies concrets on les visites són gratuïtes, però s'hauria d'aconseguir això a cada poble que compti amb patrimoni històric per molt ínfim que sigui. Això no vol dir que s'hauria de descartar tots els altres turismes només per la presència d'aquesta opció, però es pot complementar amb les altres indústries locals en moltes ocasions. A més, la simple inclusió del patrimoni material en els tríptics ja pot afavorir la seva visita de part de gent interessada que d'altra manera no serien conscients de la seva existència. Iniciatives com la Ruta dels Ibers organitzada pel Museu d'Arqueologia de Catalunya ja han afavorit el turisme envers 17 jaciments museïtzats arreu de la comunitat autònoma, i alhora també han fet créixer el comerç dels pobles inclosos. Més iniciatives com aquesta no solament ajudarien a informar sobre el patrimoni, sinó que també enfortirien l'economia de moltes localitats.
- **Millorar la senyalització:** mentre que molts jaciments compten amb camins ben indicats per arribar-hi, en altres poblacions els cartells són escassos i a vegades no són presents ni en cruïlles clau, provocant que molts visitants es perdin en anar-hi i que en trobar el lloc ja no el gaudeixin igualment. En un cas extrem, després d'un nombre d'experiències similars seguides, una persona poc perdre l'interès en el patrimoni fruit de la frustració. Per evitar això, només cal afegir-hi més cartells en els itineraris per trencar cap ambigüitat possible. A més, la mateixa iniciativa es pot prendre amb qualsevol mena de ruta, com les de BTT o les que condueixen a indrets naturals d'interès per millorar també aquestes experiències. Un exemple clar d'aquesta necessitat és la Roca dels Canons, on la seva manca de senyalització va ser l'excusa per la seva destrucció malgrat el seu valor elevat.

- **Difondre millor les noves troballes arqueològiques:** ja s'ha observat en aquest treball l'enorme importància que tenen les tasques de difusió dels descobriments arqueològics, i mentre que aquestes solen ser efectuades sovint per associacions culturals, una ajuda de part de l'ajuntament de la localitat on s'efectua la troballa pot oferir aquest coneixement a una població molt més àmplia. Col·laborant amb els mitjans de comunicació, els ajuntaments haurien de procurar que les notícies d'un nou descobriment arribin al màxim nombre de persones possible. Igual que amb la visibilitat dels jaciments ja existents, la difusió de les noves recerques pot augmentar l'interès públic al respecte junt amb el respecte i la conscienciació cap al nou patrimoni.

- **Propostes per la Generalitat:**
 - **Implementar programes educatius de conscienciació patrimonial:** per tal d'assegurar una nova generació més conscienciada i respectuosa amb el seu patrimoni, s'haurien de programar xerrades puntuals als centres educatius juntament amb les sortides que els municipis poden programar als jaciments locals. Aquestes xerrades tampoc haurien de ser massa freqüents ni utilitzar un llenguatge massa tècnic per evitar un resultat contrari al desitjat, sinó que haurien d'oferir el patrimoni com un element accessible perquè tothom el pugui gaudir seguint un model de xerrades similar a les que ja es fan relacionades amb el consum de drogues o el masclisme; amb això ja s'aconseguiria una millora en l'interès pel patrimoni històric. També es podria afavorir la implementació d'un programa similar a la YAC britànica per despertar l'interès dels joves, plantejat per exemple en forma de casals d'estiu. Finalment, és important recalcar com aquests programes haurien d'anar acompanyats de l'afermament dels estudis humanístics, ja que aquests últimament van perdent importància als ulls del govern i sense ells resulta difícil obtenir una generació més culturalment conscienciada. Si es continua traient prioritat als estudis humanístics, aquestes propostes seran molt poc efectives.

 - **Permetre campanyes d'excavació més llargues o amb més participants:** mentre que algunes campanyes poden durar anys, altres només tenen permís per efectuar-se en un marge molt limitat de temps (fins i tot en només tres mesos, com al cas de Domeny), sovint per afavorir construccions sobre el mateix terreny. A

causa d'aquesta limitació temporal, els investigadors solen obtenir molta menys informació que la que realment pot oferir el jaciment. Si es permeten campanyes més llargues o es permet l'assistència de més personal (com per exemple facilitant més comunament el voluntariat de part de qualsevol persona com es fa al Regne Unit), les campanyes es poden optimitzar més i s'extreuen molts més coneixements d'elles. Si un jaciment es pot investigar amb més recursos i temps, també es pot manifestar millor la seva importància o fins i tot finalitzar el seu estudi abans per urbanitzar la zona si és considerat irrellevant.

- **Contractar personal de manteniment pels jaciments:** les ciutats iberes i romanes més estudiades a Catalunya tenen un bon manteniment gràcies a la seva museïtzació, però altres indrets no menys importants a vegades cauen pràcticament en l'abandonament després de les campanyes d'investigació. Entre altres, un exemple molt clar és una altra vegada el poblat de Montbarbat a Lloret, on solament un cartell d'advertència i una cadena no eviten que els seus carrers principals s'utilitzin com a pista de quads entre les restes d'edificis sense indicis de protecció contra el seu deteriorament, i un altre exemple d'abandonament de poblats ibers catalans principals seria el cas prèviament exposat de Burriac. Per evitar millor aquest malús i acabar amb la negligència que reben desenes de jaciments com aquest, una bona opció és contractar a un personal que vagi atenent als jaciments més rellevants que no compten amb una museïtzació d'una regió determinada, disminuint així les accions irrespectuoses amb la presència oficial alhora que es preserven millor les restes per estudis posteriors i visites més agradables. Per no haver de contractar a massa persones per aquesta tasca, una opció pot ser fer que recorrin diversos jaciments per jornada, ja que una presència constant sovint no és necessària i una mena de patrulla ja ajudaria a disminuir el detriment. Tanmateix, el furtivisme no es podria abolir amb aquesta mesura i s'hauria de combatre per la via de la conscienciació sobre les seves conseqüències.
- **Efectuar una major vigilància a totes les obres:** a vegades es concedeixen permisos d'obra sense que es conegui que hi ha un jaciment al terreny, i quan es descobreix durant la construcció es continua l'obra sense avisar. Això és un factor que afecta bastants jaciments a Catalunya i contra el qual s'ha de combatre. Si s'implementen vigilàncies més estrictes sobre les construccions, es podria evitar

la pèrdua sovint irreparable d'indrets històrics per culpa d'una urbanització precipitada. Actualment només es vigilen les obres efectuades en zones on és possible trobar restes arqueològiques considerant el seu valor històric i la densitat patrimonial del seu voltant; però també es poden donar troballes inesperades (especialment prehistòriques, ja que no es té tanta seguretat en determinar les seves possibles localitzacions) que, si es fan durant les obres d'alguna empresa poc ètica, poden arribar a desaparèixer sense l'avís a cap professional, com poden ser els casos del Port de les Sorres i La Codina. Per tant, l'obligació del seguiment de les obres de part d'un arqueòleg hauria de ser estesa a qualsevol construcció que afecti el sòl si es pretén evitar la repetició de casos similars. Per acabar d'assegurar la protecció patrimonial, també s'haurien de prendre mesures més severes contra les obres il·legals com les que van afectar la muralla romana del Camí Antic de València al barri barceloní de la Satàlia, puix que a més en casos extrems aquest tipus d'obres poden perjudicar la seguretat pública.

- **Permetre la conservació i visibilitat de més jaciments descoberts:** mentre que en àrees metropolitanes com Barcelona l'exposició inalterada d'un conjunt arqueològic sol ser difícil pels diversos xocs d'interessos, en àrees menys urbanes s'hauria d'exigir una menor rellevància per tal d'assegurar la seva accessibilitat (tot i que una mínima exigència pot continuar existint). Ja s'ha exposat anteriorment que la visibilitat dels jaciments pot afavorir el turisme cultural a la localitat en qüestió i enfortir la seva economia, i per tant el cost del manteniment dels nous jaciments que es decideixi preservar pot arribar a ser pràcticament nul amb una bona gestió i una explotació ben organitzada. Com més patrimoni històric es permeti preservar, més interès tindrà la localitat per aquest tipus de turisme, i per tant s'hauria de fer veure a les zones poc urbanes com aquest xoc d'interessos es pot prioritzar més beneficiosament a favor del patrimoni a diferència de les ciutats, on les decisions continuen essent més polèmiques. Això no vol dir que no s'hauria de construir mai si es troben ruïnes, sempre dependrà del seu valor patrimonial, però la necessitat d'emfatitzar l'allargament de les campanyes per assegurar la qualitat i la informació obtinguda del conjunt exposat torna a resultar essencial. A més, això s'hauria de complementar amb una implementació més severa de les lleis de protecció del patrimoni per controlar el vandalisme i fer que el furtivisme no sigui tan atractiu.

- **Evitar la privatització del patrimoni cultural:** si no l'adquireixen companyies privades de museïtzació, no hauria d'estar permesa la seva venda sota cap circumstància. Un exemple clar del perill que suposa és el cas de l'abadia del Codony de Perafort, o l'intent de transformar el castell de Palafolls en un recinte d'actes culturals el 1993, que resultà en la pèrdua irremplaçable d'informació en omplir una zona de ciment per fer un escenari que no es va arribar a utilitzar mai després de fer l'única investigació sobre l'indret fins al dia d'avui, una investigació precipitada que va oferir poques dades malgrat la ja coneguda possibilitat d'obtenir-ne més. Per tant, només hauria d'estar permesa la venda de terrenys que incloguin jaciments a projectes que no l'alterin ni impossibilitin la seva visita pel públic, i la seva modificació només hauria d'estar permesa per crear museus o restaurar parts malmeses.
- **Crear una xarxa legal per facilitar la denúncia de la destrucció patrimonial pels locals:** seguint un model similar a la LHEN britànica, resulta imprescindible crear una xarxa per assegurar la protecció del patrimoni i donar veu als veïns que s'enfronten a la possible destrucció del seu passat, ja que sovint han de fer grans esforços per combatre l'amenaça, com en el cas actual de Calella amb el jaciment del Roser. Aquesta xarxa pot millorar la difusió dels problemes relacionats cap a les notícies, i mitjançant advocats col·laboradors pot facilitar la defensa dels jaciments contra la construcció il·legal o altres detriments organitzats i fer que la lluita contra aquests sigui més sistemàtica i depengui menys d'esforços excessivament personals que no tothom pot estar disposat a fer. La LHEN és una iniciativa que s'hauria de copiar íntegrament per tal d'assegurar un bon funcionament del sistema proposat.

Una implementació d'aquestes mesures podria revertir la situació reflectida en aquest treball d'omissió governamental i social del patrimoni històric a la llarga, i encara que només s'implementessin algunes d'aquestes propostes, ja n'hi hauria segurament un canvi positiu referent al patrimoni. Si alguna d'aquestes propostes entra en efecte, la població catalana i els visitants exteriors podran gaudir millor del llegat històric nacional. Si no, el nostre llegat patrimonial continuarà sent eliminat a les fosques, i la nostra història només podrà veure com se la va destruint...

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- **Bibliografia:**

Buxó, R. & Tremoleda, J. *La bòbila romana de Fenals (Lloret de Mar)* 1ª ed. Ajuntament de Lloret de Mar, 2002. ISBN 8492159669

Llinàs i Pol, J. & Merino i Serra, J. *El patrimoni de la Selva* Vols. 1-4 1ª ed. Consell Comarcal de la Selva, 1998-2000. ISSN 1130-1708

Parcak, S. *La arqueología desde el espacio: Una forma revolucionaria de acercarnos a nuestro pasado*. 1ª ed. Editorial Ariel, 2019. ISBN 8434433281

- **Webgrafia:**

3/24. *Espolien i destrossen el jaciment ibèric d'Ulldecona: «El dany és irreparable»* [en línia]. 3/24, 5 de febrer de 2021. [consulta: 23 d'octubre de 2021] <https://www.ccma.cat/324/espolien-i-destrossen-el-jaciment-iberic-dulldecona-el-dany-es-irreparable/noticia/3075241/>

3/24. *Investiguen els propietaris d'una finca de Perafort per enderrocar una abadia del s. XIV* [en línia]. 3/24, 27 de febrer de 2021. [consulta: 5 de març de 2021] <https://www.ccma.cat/324/investiguen-els-propietaris-duna-finca-de-perafort-per-enderrocar-una-abadia-del-s-xvi/noticia/3080175/>

Ajuntament de Barcelona. *El conjunt arqueològic* [en línia]. El Born, Centre de Cultura i Memòria, s.f. [consulta: 18 de març de 2021] <https://elbornculturaيمemoria.barcelona.cat/explora/el-conjunt-arqueologic/>

Ajuntament de Blanes. *Notícia: Blanes fa el pas previ per l'excavació del Jaciment Romà dels Padrets, el darrer per descobrir al litoral català* [en línia]. Ajuntament De Blanes, 15 de juliol de 2020. [consulta: 27 d'abril de 2021] <https://www.blanes.cat/docweb/2020-07-15-jaciment>

Ajuntament de Lloret de Mar. *Lloret de Mar* [en línia]. Lloret de Mar, s.f. [consulta: 10 d'octubre de 2021] <https://lloretdemar.org/>

Ajuntament de Maçanet de la Selva. *Història* [en línia]. Ajuntament de Maçanet de la Selva, s.f. [consulta: 2 d'abril de 2021] <https://www.xn--maanetdelaselva-fmb.cat/ca/municipi/historia>

Alay, J. C. & Clariana, J. F. *El poblat ibèric de Burriac, entre el desconeixement social i l'oblit de les administracions* [en línia]. Col·loqui Història a Debat, 2018. [consulta: 13 de juny de 2021] <http://www.scarqueologia.com/wp-content/uploads/2018/12/Felibrejada97.pdf>

Antón, J. & Cia, B. *El Ayuntamiento liquida la villa romana de la Sagrera entre crítiques* [en línia]. El País, 16 de setembre de 2011. [consulta: 25 de febrer de 2021] https://elpais.com/diario/2011/09/16/catalunya/1316135250_850215.html

Archi UK. *Archi UK* [en línia]. Archi UK, s.f. [consulta: 17 d'octubre de 2021] <https://www.digital-documents.co.uk/>

Bonaventura, D. *ICV diu que Abertis vol escombrar el jaciment* [en línia]. Diari de Girona, 3 de maig de 2012. [consulta: 8 de març de 2021] <https://www.diaridegirona.cat/cultura/2012/05/03/icv-diu-que-abertis-vol-escombrar-jaciment/560238.html>

Calella Comunicació. *Denuncien que el jaciment quedarà foradat com un "formatge gruyère"* [en línia]. Calella Comunicació, 15 de setembre de 2021. [consulta: 18 de setembre de 2021] <https://www.calella.com/2021/09/15/denuncien-que-el-jaciment-quadara-foradat-com-un-formatge-gruyere/>

Calella Comunicació. *Unes 200 persones participen a la concentració de rebuig a la construcció de l'Aldi* [en línia]. Calella Comunicació, 17 de setembre de 2021. [consulta: 18 de setembre de 2021] <https://www.calella.com/2021/09/17/unes-200-persones-participen-a-la-concentracion-de-rebuig-a-la-construccio-de-laldi/>

Calero Gallego, F. *Castillo de Palafolls. Análisis Histórico-Arqueológico de una fortaleza medieval* [en línia]. Universitat de Barcelona, 2016. [consulta: 25 d'agost de 2021] <http://hdl.handle.net/2445/109882>

Carrascal, E., Delgado, M., Elualí, S. & Soriano, L. *"Vil·la La Sagrera", tan gran com tota la Bàrcino romana* [en línia]. Ave Bàrcino, 30 de maig de 2016. [consulta: 25 de febrer de 2021] <https://avebarcino.wordpress.com/2016/05/30/reportatge/>

CBA. *Council for British Archaeology* [en línia]. Archaeology UK, s.f. [consulta: 10 d'octubre de 2021] <https://www.archaeologyuk.org/>

Corbí, J. F. M. *El franquismo en la arqueología: el pasado prehistórico y antiguo para la España una, grande y libre* [en línia]. Arqueoweb, 1-50, 2009. [consulta: 19 de gener de 2021] <http://www.lenguaiberika.eu/wp-content/uploads/2019/10/EL-FRANQUISMO-EN-LA-ARQUEOLOG%C3%8DA-EL-PASADO-PREHIST%C3%93RICO-Y-ANTIGUO-PARA-LA-ESPA%C3%91A-UNA-GRANDE-Y-LIBRE.pdf>

DAC. *Archaeology in France* [en línia]. Cultural Affairs Directorate (DAC), s.f. [consulta: 14 d'octubre de 2021] <https://www.culture.gouv.fr/en/Regions/DAC-Martinique/Disciplines-et-secteurs/Archeologie/L-archeologie-en-France>

Daniel, C. M. *Una «obra ilegal» derriba parte de un muro de origen romano en el barrio de la Satalia de Barcelona* [en línia]. El Periódico, 28 de setembre de 2021. [consulta: 2 d'octubre de 2021] <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20210928/obra-ilegal-derribado-muro-romano-barrio-satalia-barcelona-12123159>

Departament de Cultura. *Descobertes més restes d'origen neandertal a Domeny i Sant Gregori* [en línia]. Tribuna d'Arqueologia, 6 de març de 2012. [consulta: 8 de març de 2021] <https://tribunadarqueologia.blog.gencat.cat/2012/03/06/descobertes-mes-restes-dorigen-neandertal-a-domeny-i-sant-gregori/>

Departament de Cultura. *Estadístiques culturals de Catalunya* [en línia]. Departament de Cultura, 2001-2018. [consulta: 4 de maig de 2021] https://dadesculturals.gencat.cat/ca/estadistiques_culturals_catalunya/index.html

Departament de Cultura. *Intervencions arqueològiques i paleontològiques a Catalunya 2019* [en línia]. Departament de Cultura, 2019. [consulta: 15 de març de 2021] <https://govern.cat/govern/docs/2019/11/21/12/18/c533f3db-096a-44ab-81b8-67f4a91bc28e.pdf>

Departament de Cultura. *Jaciment arqueològic de La Codina* [en línia]. Invarque, s.f. [consulta: 15 d'abril de 2021] <http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=364&consulta=MSUxK2xhIHZhbnNhJTIrLTEl&codi=13705>

Departament de Cultura. *Jaciment arqueològic de la Cova del Pasteral* [en línia]. Invarque, s.f. [consulta: 9 d'abril de 2021]

<http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=6141&consulta=MSUxK2xhIHZhbnNhJT IrLTEI&codi=2196>

Departament de Cultura. *Jaciment arqueològic de Mas Font* [en línia]. Invarque, s.f. [consulta: 26 de març de 2021]

<http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=37&consulta=MSUxK0xsb3JldCBkZSBN YXIIIMistMSU%3D&codi=2255>

Departament de Cultura. *Memòries del Departament de Cultura* [en línia]. Departament de Cultura, 1980–2019. [consulta: 12 de març de 2021]. <https://cultura.gencat.cat/ca/departament/publicacions/departament/memories/>

Departament de Cultura. *Necròpolis de la Cisa* [en línia]. Invarque, s.f. [consulta: 29 de juny de 2021]

<http://invarque.cultura.gencat.cat/FitxaGeneral?index=378&consulta=MSUxK0xsb3JldCBkZSB NYXIIIMistMSU=&codi=1253>

Diari de Girona. *Blanes excavarà el jaciment romà dels Padrets* [en línia]. Diari de Girona, 26 de novembre de 2019. [consulta: 21 d'abril de 2021] <https://www.diaridegirona.cat/selva/2019/11/26/blanes-excavara-jaciment-roma-dels/1015956.html>

Diputació de Barcelona. *Camí de La Cisa* [en línia]. Mapes de Patrimoni Cultural, 15 de gener de 2015. [consulta: 15 de juliol de 2021] <https://patrimonicultural.diba.cat/element/cami-de-la-cisa>

Diputació de Barcelona. *Decret 78/2002 - Patrimoni cultural - Diputació de Barcelona* [en línia]. Diputació de Barcelona, s.f. [consulta: 11 d'octubre de 2021] https://www.diba.cat/opc/decret78_2002

Diputació de Barcelona. *Els Ametllers* [en línia]. Mapes de Patrimoni Cultural, 28 d'abril de 2015. [consulta: 15 de juliol de 2021] <https://patrimonicultural.diba.cat/element/els-ametllers>

Diputació de Barcelona. *Jaciment de Can Boquet* [en línia]. Mapes de Patrimoni Cultural, 7 d'abril de 2021. [consulta: 15 de juliol de 2021] <https://patrimonicultural.diba.cat/element/jaciment-de-can-boquet>

Diputació de Barcelona. *Necròpolis de La Cisa* [en línia]. Mapes de Patrimoni Cultural, 15 de gener de 2015. [consulta: 29 de juny de 2021] <https://patrimonicultural.diba.cat/element/necropolis-de-la-cisa>

Diputació de Barcelona. *Turó d'en Xaus* [en línia]. Mapes de Patrimoni Cultural, 14 de gener de 2015. [consulta: 15 de juliol de 2021] <https://patrimonicultural.diba.cat/element/turo-den-xaus>

El Mundo. *El pueblo hundido de San Román de Sau en Barcelona* [en línia]. Sapos y princesas el Mundo, s.f. [consulta: 17 d'abril de 2021] <https://saposyprincesas.elmundo.es/actividades-ninos/barcelona/aire-libre/rutas-y-excursiones/el-pueblo-hundido-de-san-roman-de-sau/>

El Punt. *L'avaria d'una canonada fa que trobin un sepulcre romà a Caldes* [en línia]. El Punt, 11 de desembre de 1986. [consulta: 4 de febrer de 2021] https://www.bibgirona.cat/assets/documents/000/128/300/punt_el_1986-12-11_p_035.pdf

Enciclopèdia.cat. *Poblat ibèric de Montbarbat* [en línia]. Enciclopèdia.cat, s.f. [consulta: 6 d'octubre de 2021] <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0518286.xml>

Esteve i Gràcia, X. *La Solana* [en línia]. Mapes de Patrimoni Cultural, 26 de març de 2020. [consulta: 9 de maig de 2021] <https://patrimonicultural.diba.cat/element/la-solana-4>

Font, G., Mateu, J., Pujadas, S., Rueda, J. M. & Tura, J. *El mas ibèric de Can Pons (Arbúcies)* [en línia]. Museu Etnològic del Montseny, 2015. [consulta: 12 d'abril de 2021] http://calaix.gencat.cat/bitstream/handle/10687/91582/1994-1995_7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Glamboy69. *Impacte arqueològic d'Eurovegas al Baix Llobregat* [en línia]. Reflexions d'un arqueòleg glamurós, 23 de juliol de 2012. [consulta: 2 de març de 2021] <https://glamboy69.wordpress.com/tag/port-de-les-sorres/>

Glamboy69. *Restes Arqueològiques de 1714 al Barri del Born destruïdes o cobertes* [en línia]. Reflexions d'un arqueòleg glamurós, 24 d'octubre de 2016. [consulta: 18 de març de 2021] <https://glamboy69.wordpress.com/2016/10/24/restes-arqueologiques-de-1714-al-barri-del-born-d-estruïdes-o-cobertes/>

Gracia Alonso, F. *El finançament de la recerca arqueològica a Catalunya* [en línia]. Revista d'Arqueologia de Ponent, 361-368, 2009. [consulta: 18 de gener de 2021] <http://www.rap.udl.cat/export/sites/Arqueologia/ca/.galleries/Documents/19.18-Debat.pdf>

Hernández, S. *La Sagrera: una vila romana sota les vies del tren* [en línia]. Betevé, 7 d'octubre de 2020. [consulta: 25 de febrer de 2021]

<https://beteve.cat/va-passar-aqui/vila-romana-sagrera-obres-ave/>

Izquierdo, P. *Presència humana i formació del Delta del Llobregat. Un enfocament arqueològic* [en línia]. Amics d'El Prat, abril de 1996. [consulta: 2 de març de 2021]

<http://www.xtec.cat/crp-elprat/mediloc/actes/text/curs01/0101PereIzquierdo.pdf>

J. *La Pedra de les Orenetes* [en línia]. De tant en tant trobo pedres, Blogspot, 4 d'abril de 2010. [consulta: 1 de juny de 2021]

<http://detantentanttrobopedres.blogspot.com/2010/04/la-pedra-de-les-orenetes-situada-al.html>

Llinàs i Pol, J., Ramírez i Garcia, A. & Montalbán i Martínez, C. *L'hort d'en Bach (Maçanet): una vil·la romana a la Selva interior* [en línia]. Annals de l'Institut d'Estudis Gironins Vol. 37, pp. 841-849, 1996. [consulta: 2 d'abril de 2021]

<http://docplayer.es/136849538-L-hort-d-en-bach-macanet-una-vil-la-romana-a-la-selva-interior.html>

Merino i Serra, J. & Agustí i Farjas, B. *La necròpolis paleocristiana de Sant Esteve (Caldes de Malavella, la Selva)* [en línia]. Cypsela, VIII, 1990. [consulta: 4 de febrer de 2021]

<https://core.ac.uk/download/pdf/39098371.pdf>

Molas, S. M. *Enderroquen part d'un mur d'origen romà al Poble-sec per construir-hi pisos* [en línia]. Ara.cat, 28 de setembre de 2021. [consulta: 2 d'octubre de 2021]

https://www.ara.cat/cultura/enderroquen-part-d-mur-d-origen-roma-satalia-construir-pisos_1_4131543.html

Molas, S. M. *Martellades al patrimoni* [en línia]. Ara.cat, 6 de març de 2021. [consulta: 23 d'octubre de 2021]

https://www.ara.cat/cultura/martellades-patrimoni-espolis-jaciments-arqueologia-vandalisme_130_3884395.html

Montoliu Montes, D. *Desapareix l'Abadia del Codony de Perafort durant una actuació urbanística* [en línia]. Tarragona Digital, 23 de febrer de 2021. [consulta: 5 de març de 2021]

<https://tarragonadigital.com/area-metropolitana/enderroc-abadia-codony-perafort-febrer-2021>

Museu d'Arqueologia de Catalunya. *La Ruta dels Ibers* [en línia]. Arqueoxarxa, 2015. [consulta: 7 d'agost de 2021] <http://www.rutadelsibers.cat/Sobre-la-ruta/Presentacio>

Nació Girona. *Les obres de l'AP-7 «destrueixen» un jaciment arqueològic a Domeny* [en línia]. Nació Digital, 12 de maig de 2012. [consulta: 8 de març de 2021] <https://www.naciodigital.cat/girona/noticia/21464/obres-ap-7-destrueixen-jaciment-arqueologic-domeny>

Nació Granollers. *La Roca denuncia un acte vandàlic al Monestir de Sant Pere del Bosc* [en línia]. Nació Digital, 26 de maig de 2020. [consulta: 21 de maig de 2021] <https://www.naciodigital.cat/naciogranollers/noticia/32121/roca-denuncia-acte-vandalic-al-monestir-sant-pere-bosc>

Parcs i Pobles de Catalunya. *Passat i present del Pantà de Sau* [en línia]. Parcs i Pobles de Catalunya, 14 de febrer de 2019. [consulta: 17 d'abril de 2021] <https://parcspoblesdecatalunya.com/parcs-naturals/present-passat-panta-sau>

Polo, J. *Arrasado en Sant Boi un yacimiento arqueológico* [en línia]. La Vanguardia, 2 de desembre de 2018. [consulta: 21 d'octubre de 2021] <https://www.pressreader.com/spain/la-vanguardia-1a-edicion/20181202/page/48>

Santacana, J. *El patrimoni arqueològic destruït. Un assentament germànic a Cubelles?* [en línia]. Didàctica del Patrimoni Cultural, 24 de juny de 2013. [consulta: 9 de maig de 2021] <http://didcticadelpatrimonicultural.blogspot.com/2013/06/el-patrimoni-arqueologic-destruït-un.html>

Som Garrigues. *Denuncien la destrucció d'un jaciment iberoromà* [en línia]. Som Garrigues, 22 de març de 2018. [consulta: 20 d'octubre de 2021] <https://www.somgarrigues.cat/noticies/4241/denuncien-la-destruccio-d-un-jaciment-iberoroma>

Regió 7. *Els cos d'Agents Rurals porta la destrucció de jaciments de la Torre a la Fiscalia* [en línia]. Regió 7, 18 de març de 2021. [consulta: 20 d'octubre de 2021] <https://www.regio7.cat/anoia-baix-llobregat/2021/03/18/els-cos-d-agents-rurals-49912988.html>

UNESCO. *Convención sobre la protección del patrimonio mundial, cultural y natural* [en línia]. UNESCO, 23 de novembre de 1972. [consulta: 3 de novembre de 2021] <https://whc.unesco.org/archive/convention-es.pdf>

ANNEX 1: ENTREVISTA ÍNTEGRA A LA DIRECTORA DEL PATRIMONI CULTURAL DE LLORET DE MAR

A continuació hi ha l'entrevista a Anna Fuentes Fernández, comentada anteriorment al treball. Amb aquesta entrevista, es tracta d'il·lustrar la situació d'un jaciment desmantellat des del punt de vista administratiu.

Anna Fuentes Fernández és la directora de Patrimoni Cultural de Lloret de Mar, i està disposada a aportar unes paraules sobre el patrimoni arqueològic local. En què consisteix la seva tasca a l'Ajuntament?

Soc la directora del Patrimoni Cultural de l'Ajuntament de Lloret de Mar; i la meva funció és gestionar tot el patrimoni integrat dins del conjunt del MOLL (Museu Obert de Lloret de Mar, que pots consultar a <https://patrimoni.lloret.cat/ca>).

Opina que la població de Lloret de Mar mostra gaire interès pel seu patrimoni arqueològic?

Sí que hi ha interès, però també hi ha desconeixement. Des de la Unitat de Patrimoni Cultural vam fer el carnet del Moll, gratuït a tots els empadronats a Lloret de Mar, amb el que poden visitar gratuïtament tots els equipaments. Els tallers i visites guiades i teatralitzades també ens funcionen molt bé amb la població local.

Quin indret opina que rep més visites i atenció de part del públic?

El castell de Sant Joan i el poblat ibèric del Turó Rodó. El Puig de Castellet només està obert a l'estiu i rep pocs visitants. A Montbarbat, com que no està del tot excavat i no està museïtzat, no tenim vigilància ni dades de visitants.

Opina que es dona una part suficient del pressupost de l'Ajuntament a la conservació i a la promoció del patrimoni lloretenc?

No, crec que caldria fer més inversió en recerca i donar més pressupost per a la difusió i el manteniment dels jaciments.

Opina que hi hagi algun element arqueològic a Lloret que necessiti més visibilitat o manteniment?

Sí, Montbarbat. Necessita un projecte ambiciós per poder fer l'excavació completa i tenir tota la recerca. Després s'hauria de fer un projecte de museïtzació.

Opina que la població està suficientment conscienciada sobre la destrucció de jaciments arqueològics com la bòbila de Fenals?

Avui en dia sí, ha canviat. La bòbila es va excavar i després van fer les obres. Està documentat.

L'actual pandèmia ha tingut alguna repercussió especialment greu pel patrimoni lloretenc?

La pandèmia ha tingut una repercussió important en els pressupostos de tots els Municipis, especialment els turístics, que han deixat d'ingressar molts diners. El pressupost s'ha destinat per ajudar a les famílies més vulnerables, reduint les despeses en la resta d'àmbits.

Com creu que es podria afavorir una conscienciació sobre la destrucció del patrimoni o la negligència cap a certs jaciments arqueològics nacionalment i a escala local?

Amb campanyes de difusió i conscienciació a la ciutadania.

Moltes gràcies per aquesta entrevista, espero que tot vagi bé.

ANNEX 2: ENTREVISTA ÍNTEGRA A UN DELS DIRECTORS DE L'EXCAVACIÓ DE LA VIL·LA ROMANA DE LA SAGRERA

A continuació hi ha l'entrevista a Daniel Alcubierre, comentada anteriorment al treball. Totes les imatges incloses a l'entrevista són cortesia seva. Amb aquesta entrevista, es tracta d'il·lustrar la situació d'un jaciment desmantellat des del punt de vista d'un arqueòleg.

Com es va descobrir el jaciment?

La vil·la romana de la Sagrera (o vil·la romana del Pont del Treball Digne, com l'anomenem a les publicacions que fem) es va descobrir a conseqüència dels treballs de control i seguiment arqueològic de les obres de construcció de l'estació de la Sagrera. La legislació de patrimoni actual obliga que a totes les obres que es realitzin en àrees on hi hagi possibilitats d'aparèixer restes arqueològiques (com nuclis històrics o en zones on s'hagin

Imatge del control arqueològic dels moviments de terra a la zona de la Sagrera, abans de l'aparició de les restes arqueològiques.

detectat altres jaciments propers) es faci un seguiment arqueològic dels moviments de terres. Això implica que un o diversos arqueòlegs supervisen els treballs que s'hi realitzen, per detectar si apareixen restes arqueològiques i en aquest cas, evitar que es facin malbé i procedir a fer els treballs arqueològics corresponents. Aquest tipus d'actuacions es coneix com a arqueologia preventiva o d'urgència. En el cas de la Sagrera, els treballs de seguiment es van iniciar l'any 2010, i el juliol de 2011 es va detectar, en excavar-se una rasa per una canalització per a l'estació, que apareixien tègules romanes. En aquest moment es van aturar els treballs de la maquinària pesant a la zona on havien aparegut les restes i es va començar a treballar segons les directrius dels arqueòlegs.

A banda de la vil·la romana, el control arqueològic de les obres de la Sagrera van permetre localitzar i excavar fins a 12 punts d'interès arqueològic:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Zona_arqueol%C3%B2gica_de_la_Sagrera

Per a la resta de preguntes em centraré únicament en el cas de la vil·la romana, ja que és el que vaig codirigir.

Com va funcionar en general el procés de l'excavació?

El procés d'excavació a la vil·la del Pont del Treball Digne va ser el mateix que realitza en qualsevol altre jaciment arqueològic, amb la peculiaritat que per la seva extensió es va comptar amb un equip arqueològic molt nombrós durant un període de temps molt llarg. El temps d'excavació total va ser de tres anys, trenta-sis mesos repartits en tres fases o campanyes: el 2011, entre 2012 i 2014 i el 2019, amb equips de fins a 60 arqueòlegs i auxiliars al mateix temps, a més de dibuixants, topògrafs i equips de conservació i restauració.

Un cop vist que apareixen restes arqueològiques, el primer pas a seguir és determinar la seva extensió. Per fer això es retiren els nivells de terra superficial, per identificar on apareixen estrats o estructures arqueològiques. Un cop establerta la superfície es comença a excavar amb metodologia arqueològica, enretirant els diferents estrats i documentant amb fotografies, plànols, seccions i fitxes totes les estructures i estrats que apareixen. És una metodologia estàndard anomenada Harris-Carandini. En el cas de la Sagrera a més es va fer servir documentació fotogramètrica i escanejat làser de les estructures que apareixien per poder crear models en 3D. Al mateix temps que s'excava es va recollint els materials que apareixen, com ceràmica, metalls, fauna o restes antropològiques. En el cas d'aquesta excavació es van fer, aproximadament, 11.000 fitxes de registre, 60.000 fotografies i es van recollir 1.000 caixes de fragments de ceràmica, metall o altres.

Quan per algun motiu és necessari desmuntar alguna estructura arqueològica, com va passar a la vil·la del Pont del Treball Digne, els arqueòlegs realitzem un informe amb tota la documentació corresponent, que es remet al Servei d'Arqueologia de Barcelona i a la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya, que és qui autoritza al desmuntatge. Un cop autoritzat, el desmuntatge es realitza sota control arqueològic i es documenta com una part més de l'excavació, ja que el procés pot donar informació sobre les estructures. En el cas d'estructures singulars, es duen a terme tasques de conservació i extracció per recuperar-les, com en el cas del mosaic o les pintures murals.

En el cas de la Sagrera, un cop es va determinar que no seria possible conservar in situ les restes aparegudes, es van organitzar els treballs de manera que les estructures aparegudes es poguessin desmuntar per fases cronològiques, per a poder tenir una imatge de cada fase d'ocupació de la vil·la.

En aquesta seqüència d'imatges veiem l'aspecte de la vil·la al segle V, al segle III i al segle I. Les estructures més antigues no s'hagueren pogut conèixer sense el desmuntatge de les més tardanes.

Com de permissiva va ser la Generalitat envers la intervenció arqueològica a La Sagrera? I en continuar atorgant el permís de construcció?

L'actuació de l'administració va ser la que s'aplica normalment a totes les excavacions arqueològiques, en cap cas es pot parlar de permissivitat. Tots els treballs arqueològics van ser supervisats pels tècnics del Servei d'Arqueologia de Barcelona i la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya, en visites d'obra setmanals en què controlaven el desenvolupament de l'excavació i que els responsables de l'obra permetessin fer els treballs arqueològics en les condicions adequades. Pel que fa als treballs de desmuntatge d'estructures arqueològiques, no s'autoritzaven fins que no es comprovava que s'havien efectuat totes les tasques d'excavació i documentació necessàries. En cap cas s'autoritzà a continuar els treballs de l'obra a l'àrea amb restes arqueològiques fins que van finalitzar els treballs d'excavació i documentació.

Quant de valor històric opina que tenia el jaciment?

La rellevància del jaciment es pot mesurar des de dos punts de vista. Pel que fa a recerca i aportació al coneixement històric, el jaciment té gran importància per la quantitat d'informació que dona sobre el territori de Barcelona especialment en època ibèrica i romana, més tenint en compte que és l'únic que s'ha pogut excavar en tanta extensió a la ciutat. En aquest sentit es pot dir que l'excavació arqueològica va permetre recuperar totes les dades que el jaciment podia oferir, i que això va ser així en part al fet de desmuntar el mateix jaciment.

Com a element patrimonial o monumental, el seu valor és més relatiu, ja que hi ha altres exemples de vil·les romanes a Catalunya, algunes d'elles visitables, que són representatives d'aquest mateix tipus d'assentament. A més el nivell de conservació de les restes era limitat i a banda del mosaic que es va extreure i conservar, cap dels elements constructius es podria considerar un element singular monumental.

L'oposició a la seva destrucció de part dels veïns i la iniciativa del Pla Bàrcino van aconseguir afavorir la investigació d'alguna manera?

La investigació total del jaciment estava assegurada des del moment que va ser localitzat, pels mecanismes de control habituals que exigeix l'administració i la legislació de patrimoni actual.

En aquest cas, l'existència del pla Bàrcino va afavorir les tasques de recerca en posar a l'equip d'arqueòlegs de la Sagrera en contacte amb altres especialistes estatals i estrangers. També va afavorir les tasques de difusió dels resultats de la investigació, organitzant diferents conferències i coordinant una exposició temporal.

Tot i que en aquest cas concret la tasca dels veïns no va influir directament en les tasques d'investigació, ja que com dic estaven assegurades, sí que va ser molt important pel que fa a les tasques de difusió dels resultats, ja que diverses entitats locals van organitzar conferències en les quals els arqueòlegs vam poder presentar en públic el resultat dels treballs. Les accions dels veïns també són molt fonamentals per conscienciar a la resta de la ciutadania de la importància del patrimoni. Com més informació i consciència hi hagi del valor del patrimoni com un bé comú, més difícil serà que es produeixin autèntiques negligències en contra seva.

Es va tenir prou temps per extreure suficient informació i patrimoni material del jaciment amb els permisos d'intervenció concedits?

Sí, es va disposar de tot el temps necessari per a excavar tota l'estratigrafia arqueològica, documentar totes les estructures i recuperar tots els elements mobles. Tot i que d'entrada es va fixar un termini de temps determinat per a realitzar l'excavació, aquest es va anar estenent segons va ser necessari, en funció de les restes arqueològiques que anaven apareixent. En total, l'excavació de la vil·la de la Sagrera va suposar aproximadament tres anys de feina, repartits en tres fases. La necessitat d'adaptar els treballs d'excavació a les necessitats de terminis de l'obra de l'estació va fer necessari que en alguna temporada es treballés en dos torns continuats o dissabtes.

S'ha pogut arribar a investigar la totalitat del jaciment?

Sí, es va poder investigar la totalitat del jaciment de la vil·la del Pont del Treball Digne apareguda dins de l'obra de l'estació. Es va excavar la totalitat de la superfície amb restes arqueològiques, i tota la seqüència cronològica, des de les fases més modernes, del segle XIX fins a les més antigues, apareixent fins i tot algun estrat d'època prehistòrica. Tot i això, es va poder veure que la vil·la s'estenia més enllà de l'àrea afectada per les obres de l'estació, sota els carrers i construccions en ús actualment. Aquesta part de la vil·la no es va poder excavar i continua intacte sota terra, però aquest coneixement servirà per planificar possibles actuacions futures en aquest indret de la ciutat.

S'ha pogut continuar investigant alguna part del jaciment que no s'hagi destruït després de la construcció de l'estació del tren?

No. Les restes aparegudes dins el perímetre de l'obra es van excavar i desmuntar totalment, per la qual cosa no va quedar cap investigació pendent dins aquest espai. Les estructures que vam veure que continuaven per sota dels carrers encara no es poden excavar, i aquesta feina s'haurà de fer en el futur; en el moment en què es facin obres a la zona.

Treballs de classificació i estudi de la ceràmica recuperada de la vil·la del Pont del Treball Digne.

D'altra banda, en obres més petites al voltant de l'estació, i de les que també es fa seguiment arqueològic, han aparegut i s'han excavat altres restes romanes com enterraments que podrien estar relacionades amb la vil·la de la Sagrera:

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20160914/descubren-necropolis-romana-sagrera-barcelona-5379654>

*Després de l'excavació, les tasques de recerca han continuat però al laboratori, processant tota la informació recollida, classificant la ceràmica i altres elements recuperats, o elaborant anàlisis i treballs de restauració i anàlisi de les mostres recollides. Igualment en els treballs de recerca s'ha posat en relació la vil·la de la sagrera amb altres troballes arqueològiques properes que s'havien fet als anys 60 i 80: <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2979>
<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2946>*

Alguna vegada hi ha intervingut en algun jaciment arqueològic que més tard s'ha deixat abandonat o s'ha tapat/destruït per interessos urbanístics a part del cas de La Sagrera? És freqüent entre arqueòlegs trobar-se amb casos així?

Si, treballant en arqueologia preventiva o d'urgència, que és la que es fa motivada per obres d'altre tipus, és habitual trobar-se en la situació que les restes aparegudes no es poden conservar pel context en què apareixen. També cal tenir en compte que no totes les intervencions

arqueològiques es fan en grans jaciments com la Sagrera, sinó que la major part de les intervencions són obres petites, com construcció d'habitatges o instal·lacions de serveis, on apareixen restes de menor entitat. En el cas de Barcelona, anualment es fa una mitjana de 120 seguiments a l'any, dels que en 80 apareixen restes arqueològiques:

<https://ajuntament.barcelona.cat/arqueologiabarcelona/wp-content/uploads/Anuari-Arqueologia-2018-baixa.pdf>

En tots els casos, quan en una obra apareixen restes arqueològiques, l'administració obliga que aquestes s'excavin i s'estudiïn. Un cop excavat totalment un jaciment, les restes d'estructures que queden poden rebre tres tractaments diferents:

Si és possible compatibilitzar la construcció de noves estructures amb la conservació de les restes, aquestes es protegeixen i es cobreixen indefinidament, de manera que es pugui construir sense fer-les malbé. En alguns casos es modifica el projecte de l'obra per compensar l'espai constructiu perdut, per exemple permetent aixecar un pis més d'alçada si per protegir les restes han hagut d'anul·lar una planta de soterrani. Encara que mai no puguin ser visitables es crea una reserva arqueològica conservant les estructures pel futur.

En altres casos, com el de la Sagrera, no és possible compatibilitzar el projecte constructiu amb la conservació de les restes. Això succeeix sobretot amb projectes de gran extensió, com una línia ferroviària, línies de metro o canalitzacions urbanes, en què no hi ha marge per desviaments dels traçats previstos en ser la continuació d'estructures ja construïdes. En aquests casos l'administració obliga a exhaurir tots els nivells arqueològics i supervisa les tasques de documentació abans d'autoritzar el desmuntatge de les restes. S'ha de tenir present que molts d'aquests casos són grans obres públiques, en les que es produeix un conflicte entre diferents interessos públics, com és la construcció d'una xarxa de transport i la conservació del patrimoni.

Finalment, en alguns casos, quan les restes tenen una significació especial o un valor monumental elevat i el projecte constructiu es pot modificar, es conserven i es fan visitables. Aquests casos són els menys habituals, ja que a més que han de coincidir aquests dos factors, cal tenir present que es genera una despesa dedicada al manteniment d'aquestes estructures que pot ser molt elevada. Alguns exemples de jaciments conservats són la domus Avinyó i la domus de Sant Honorat a Barcelona:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Domus_Aviny%C3%B3

https://ca.wikipedia.org/wiki/Domus_romana_i_sitges_medievals_de_Sant_Honorat

Com pots veure són casos diferents del de la Sagrera, en el que només s'intervenía en un edifici amb una superfície molt limitada.

S'ha de tenir present que quan es decideix conservar i deixar visible un conjunt arqueològic s'ha de preveure totes les tasques de conservació que s'han de prendre periòdicament perquè les restes no es malmetin, pel creixement de plantes, l'acció meteorològica o el vandalisme, i que en jaciments de grans dimensions poden requerir una inversió molt important.

Existeix algun tipus de preferència dependent de l'etapa històrica dels jaciments que s'han d'investigar?

No, totes les restes arqueològiques aparegudes en excavacions preventives reben el mateix tractament, independentment de la seva cronologia. Mai es descarta l'estudi d'unes restes per pertànyer a un període històric concret.

Com sol ser la reacció dels veïns quan es troba un jaciment a prop seu? Solen tenir interès pel descobriment?

Les reaccions són variades, dependent de la sensibilitat personal envers el patrimoni, els interessos personals en l'àrea on apareixen les restes o la informació que donen els mitjans de comunicació. El ventall de reaccions és molt divers, des de l'interès profund pel patrimoni i la història del seu barri o ciutat, a la simple curiositat per les restes, però també hi ha qui veu les troballes arqueològiques com una molèstia que dificulta el progrés o la renovació urbana.

La resposta a la troballa de restes arqueològiques en una comunitat pot variar amb el temps, com va passar amb el mercat del Born a Barcelona. L'any 2001 al mercat del Born estava prevista la construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona, però el projecte es va suspendre per la troballa de restes arqueològiques. D'entrada la resposta dels veïns va ser força negativa, demanant fins i tot que es desmuntessin les restes. Finalment, amb les tasques de difusió que es va fer l'opinió va canviar i van veure que un element patrimonial com el jaciment arqueològic podria suposar un benefici pel barri.

Com creu que l'interès per l'arqueologia i la història de part del públic ha anat evolucionant recentment a Catalunya?

Diria que l'interès i la sensibilització pel patrimoni arqueològic i la història ha anat creixent al llarg dels últims trenta anys. L'interès es pot veure per exemple en el creixement del turisme cultural, o en les iniciatives per fer valer els elements patrimonials, que ja es consideren un recurs públic que pot afavorir l'economia de certs territoris.

Pel que fa a l'arqueologia, és una feina que s'ha anat fent més visible públicament i fins i tot les empreses de construcció han assumit que les tasques de control i excavació arqueològica són una part més del procés de l'obra.

En aquest temps també han aparegut o s'han fet més actius grups de recerca interessats en el patrimoni i la història local, que es mobilitzen en la seva defensa i difusió, organitzant conferències, contactant amb els investigadors i vigilant que no es duguin a terme activitats que puguin malmetre el patrimoni.

D'altra banda em preocupa que aquest augment de l'interès pel patrimoni i la història pugui patir una davallada, sobretot pel retrocés en l'estudi de les humanitats, que darrerament han perdut rellevància al cicle educatiu enfront altres matèries que es consideren més importants des d'un punt de vista laboral. La formació en aquestes matèries és molt valuosa per valorar i apreciar el patrimoni històric, i aquest canvi en les prioritats pot afectar a l'interès general de la població pel patrimoni en el futur.

Opina que la població està suficientment conscienciada sobre la destrucció de jaciments arqueològics?

El grau de conscienciació de la població varia molt, sempre en funció de la informació que disposa. Sense haver-hi aprofundit molt en el tema, et diria que la conscienciació és major en poblacions petites, que tenen un coneixement i una vinculació més estreta amb el seu patrimoni, incloent-hi àrees amb possibles restes arqueològiques. En les grans ciutats diria que el coneixement és més limitat, tot i que d'altra banda quan es produeix una troballa arqueològica al context urbà sol tenir una major repercussió als mitjans de comunicació.

Igualment la sensibilitat i formació personal influeix en com es percep la destrucció d'un jaciment arqueològic, ja que un mateix fet es pot veure com la pèrdua d'una font d'informació sobre el passat i un element d'interès patrimonial, o simplement com que s'han eliminat "quatre pedres velles".

Com creu que es podria afavorir una conscienciació sobre la negligència cap a certs jaciments arqueològics a escala nacional?

La conscienciació envers el patrimoni és directament proporcional a la informació i la formació que disposa la població. Tasques de difusió sobre el patrimoni arqueològic ajuden a conscienciar del valor dels jaciments arqueològics, i de la diferència que suposa que s'excavin amb la metodologia adequada o no, més enllà del fet que es puguin conservar. Cal difondre els beneficis socials que pot reportar el patrimoni arqueològic, ja sigui en l'àmbit cultural i de coneixement o fins i tot econòmic, esdevenint punts d'atracció turístics.

En aquest sentit també és molt important la tasca dels mitjans de comunicació, tant per donar a conèixer les destrosses que es fan malintencionadament envers el patrimoni com per a gestionar adequadament el tractament que es fa de certes notícies, com el cas de troballes fortuïtes, que posen el focus en la troballa d'una peça "espectacular" i que moltes vegades estan trivialitzant l'acció de caça tresors furtius que espolien i malmeten els jaciments arqueològics per tal d'extreure un benefici econòmic.

Opina que es dona una part suficient del pressupost de Cultura a l'arqueologia?

És difícil donar una resposta objectiva a aquesta pregunta, ja que diria que tots col·lectius professionals consideren que haurien de rebre més inversió. Segons les dades publicades, el 23% del pressupost de Cultura va destinat a la Direcció General del Patrimoni Cultural, de qui depèn la gestió del patrimoni arqueològic (56 milions el 2019). Part d'aquest pressupost es dedica a subvencions de projectes de recerca, o estudis i anàlisis o publicacions de difusió i a fer feines de conservació dels jaciments museïtzats. A banda d'aquests pressupostos, els ajuntaments també han de dedicar part dels seus pressupostos al manteniment d'espais arqueològics dins el seu terme municipal.

S'ha de tenir en compte que el pressupost d'una excavació preventiva feta per motius d'una obra, com la Sagrera, és a càrrec del promotor d'aquesta, que pot ser un privat o l'administració pública, ja que és una part més de l'obra. Inclou el pagament dels treballs de camp i de la recerca posterior a un nivell molt inicial. Els treballs de recerca de més abast depenen d'altres fonts de finançament com subvencions, convenis, etc.

Moltes gràcies per aquesta entrevista, espero que tot vagi bé. Té alguna observació addicional sobre el tema?

Penso que és interessant establir amb claredat que es pot considerar o no negligència en el cas del patrimoni arqueològic.

Malgrat que d'entrada pugui semblar el mateix, ja que en els dos supòsits desapareixen estructures arqueològiques, cal diferenciar entre els casos en què no es conserva un jaciment pel context en què es localitza però en els que s'actua seguint un procés d'excavació i documentació per pal·liar la pèrdua del patrimoni dels casos en què s'actua de mala fe, d'esquena a l'administració i sense permetre efectuar tasques de recerca, ja sigui per desconeixement de la normativa, per evitar despeses per voluntat d'espoli per a treure un rendiment econòmic. Aquests en serien uns exemples del segon cas:

<https://www.regio7.cat/anoia-baix-llobregat/2021/03/18/els-cos-d-agents-rurals-49912988.html>

<https://www.somgarrigues.cat/noticies/4241/denuncien-la-destruccio-d-un-jaciment-iberoroma>

https://www.ara.cat/cultura/martellades-patrimoni-espolis-jaciments-arqueologia-vandalisme_130_3884395.html

En el cas de jaciments com la Sagrera, en què entren en conflicte diferents interessos públics, en aquest cas una nova infraestructura de transport i l'accés al patrimoni, es prenen totes les mesures possibles perquè aquesta pèrdua material no suposi una pèrdua de coneixement, i que les tasques d'investigació reverteixin en la ciutadania. En aquests casos les decisions es consensuen per l'administració, tot i que no sempre es pot assolir una solució que satisfaci tots els interessos. Malgrat això no s'ha de "culpar" les actuacions urbanístiques, ja que s'ha de tenir en compte, per exemple, que si no hagués estat per una obra d'infraestructures de les dimensions de l'estació de la Sagrera, no hauria estat possible localitzar la vil·la, finançar la seva excavació i documentar-la en tanta extensió. El que s'ha d'exigir sempre en aquests casos és que es garanteixi que els treballs de recerca es poden fer amb les condicions adequades.

Per últim voldria tornar a posar de manifest que el fet d'haver desmuntat la vil·la ha permès tenir un coneixement molt més profund del jaciment i la seva evolució històrica. Si quan va aparèixer les restes s'hagués decidit conservar totes les estructures, únicament coneixeríem el que va passar a l'última fase d'ocupació de la vil·la, al segle V. El fet de desmuntar-la va permetre excavar les fases més antigues, des del moment de la seva fundació al segle I, identificant com es va anar transformant. Com en el cas del conflicte d'interès entre una infraestructura de servei públic o el bé patrimonial, en l'arqueologia és constant el conflicte entre la preservació de les restes i l'aprofundiment de la recerca i el coneixement.

Agraeixo molt el teu interès en el patrimoni arqueològic i les amenaces que l'afecten, i considero molt lloable el fet que en la teva recerca hagi volgut tractar aquest assumpte directament amb els professionals que hi treballem.

L'edifici de premses de vi construït al segle II (foto superior) ocultava un edifici anterior, que no s'hagués conegut de no haver desmuntat les estructures més modernes.

